

รายงานผลการตรวจสอบและประเมินผลภาครัฐการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒

คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผล
ประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
กันยายน ๒๕๖๒

รายงานผลการตรวจสอบและประเมินผลภาครัฐการ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒
ของคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผล
ประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สารบัญ

	หน้า
ส่วนที่ ๑ : บทสรุปผู้บริหาร	๑
ส่วนที่ ๒ : การรายงานผลการตรวจสอบและประเมินผล	๘
๑. ข้อมูลทั่วไป	๙
๑) ชื่อเรื่อง	๙
๒) วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบและประเมินผล	๙
๓) ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์/นโยบายสำคัญในห้วงเวลาดำเนินการ ยุทธศาสตร์ประเทศ/ยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ/ ยุทธศาสตร์กระทรวง/อื่นๆ	๙
๒. สรุปผลการตรวจสอบและประเมินผล	๑๑
๒.๑ แผนงานบูรณาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่สนับสนุนแผนงานภายใต้โครงการ พัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก	๑๑
๒.๒ โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑	๒๒
ส่วนที่ ๓ : ข้อเสนอแนะ	๕๔
๓.๑ แผนงานบูรณาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่สนับสนุนแผนงานภายใต้โครงการ พัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก	๕๕
๓.๒ โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑	๕๖
ส่วนที่ ๔ : การลงนามรับรองรายงาน	๕๘
ส่วนที่ ๕ : เอกสารประกอบ (รายละเอียดตามแผ่นซีดีที่แนบ)	๖๐

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ ๑ : แนวทางการพัฒนาเพื่อรองรับ EEC ระยะ ๑๐ ปี	๑๒
ภาพที่ ๒ : แผนงานโครงการพัฒนาเพื่อรองรับ EEC ระยะ ๑๐ ปี	๑๓
ภาพที่ ๓ : การจัดสรรน้ำในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก	๑๕
ภาพที่ ๔ : ภาพรวมของการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ภาคตะวันออก	๑๖
ภาพที่ ๕ : โครงข่ายการเชื่อมโยงแหล่งน้ำภาคตะวันออก	๑๖
ภาพที่ ๖ : การผันน้ำเพื่อรองรับภัยแล้ง ปี ๒๕๖๒	๑๗
ภาพที่ ๗ : แสดงผลการลดต้นทุนการผลิต และการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยของโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑	๓๐
ภาพที่ ๘ : แปลงใหญ่ประมง	๓๓
ภาพที่ ๙ : แปลงใหญ่ปศุสัตว์	๓๓
ภาพที่ ๑๐ : แปลงใหญ่ข้าวอินทรีย์	๓๔
ภาพที่ ๑๑ : แปลงใหญ่ข้าว	๓๔
ภาพที่ ๑๒ : แปลงใหญ่ประมง	๔๐
ภาพที่ ๑๓ : แปลงใหญ่ Mega Farm Enterprise	๔๑
ภาพที่ ๑๔ : แปลงใหญ่ไม้ผล (ทุเรียน)	๔๑
ภาพที่ ๑๕ : แปลงใหญ่ไม้ผล (เงาะ)	๔๑
ภาพที่ ๑๖ : แปลงใหญ่สมุนไพร	๔๒
ภาพที่ ๑๗ : แปลงใหญ่ผัก	๔๒
ภาพที่ ๑๘ : แปลงใหญ่ข้าว	๔๙
ภาพที่ ๑๙ : แปลงใหญ่หม่อนไหม	๕๑

ส่วนที่ ๑
บทสรุปผู้บริหาร

รายงานผลการตรวจสอบและประเมินผลภาครัฐราชการ
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒
ของคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวง

ส่วนที่ ๑ : บทสรุปผู้บริหาร

คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับ ดูแลระบบการตรวจสอบและประเมินผลของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาครัฐราชการ (ค.ต.ป.) กำหนด โดยสอบทาน ติดตาม และประเมินผลการปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานราชการ เสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา สอบทาน รายงานผลการดำเนินงานและรายงานผลสถานะทางการเงินของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานในสังกัด โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาครัฐราชการ (ค.ต.ป.) กำหนดให้คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ค.ต.ป.กษ.) มุ่งเน้นการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลประเด็น (issue) สำคัญของกระทรวงและสะท้อนผลการปฏิบัติงาน (performance) ในภาพรวมของกระทรวง โดยแผนงาน/โครงการที่เลือกตรวจสอบจะต้องสอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) รวมถึงประเด็นที่สำคัญตามนโยบายของรัฐบาล และกำหนดให้คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ค.ต.ป.กษ.) จัดส่งรายงานผลการตรวจสอบและประเมินผลภาครัฐราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ ให้สำนักงาน ก.พ.ร. ในฐานะฝ่ายเลขานุการ คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาครัฐราชการ (ค.ต.ป.) ภายในเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๒

ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ดำเนินการคัดเลือกแผนงาน/โครงการตามแนวทางการตรวจสอบและประเมินผลภาครัฐราชการกำหนด โดยมีแผนการเข้าติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลใน ๒ แผนงาน/โครงการ ได้แก่ ๑) แผนงานบูรณาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่สนับสนุนแผนงานภายใต้โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก และ ๒) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ จากการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของส่วนราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดเชียงราย จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดชัยนาท และจังหวัดอุทัยธานี พบว่า

แผนงานบูรณาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่สนับสนุนแผนงานภายใต้โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

ส่วนใหญ่กรมชลประทานสามารถดำเนินการจัดหาแหล่งน้ำและจัดสรรน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค ภาคอุตสาหกรรม และภาคการเกษตรได้อย่างสมดุลเพียงพอ โดยวางแผนงาน/โครงการเพื่อสนับสนุนน้ำในระยะ ๑๐ ปี จำนวน ๒๒ โครงการ ภายใต้กรอบวงเงินที่จะดำเนินการ จำนวน ๒๘,๙๙๘.๑๕ ล้านบาท (เป็นกรอบวงเงินที่กำหนดตามแบบก่อสร้าง ยังไม่ได้รับจัดสรรงบประมาณทุกรายการ) โดยสามารถดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จจำนวน ๗ โครงการ อยู่ระหว่างดำเนินการ จำนวน ๖ โครงการ ยังไม่ได้ดำเนินการก่อสร้างแต่อยู่ในแผนการดำเนินงานในปีถัดไป จำนวน ๖ โครงการ ไม่ได้รับจัดสรรงบประมาณ จำนวน ๑ โครงการ อยู่ระหว่างการศึกษา EIA จำนวน ๑ โครงการ โครงการศึกษาจัดหาแหล่งน้ำโดยภาคเอกชน จำนวน ๑ โครงการ โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้รับจัดสรรงบประมาณ จำนวน ๑,๐๖๕.๑๒ ล้านบาท มีผลเบิกจ่าย ณ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๒ จำนวน ๖๖๘.๗๔ ล้านบาท ส่วนที่เหลือเป็นการกันเงินไว้เบิกเหลือในปี ทั้งนี้ ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ ณ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๒ กรมชลประทานสามารถบริหารจัดการน้ำภาคตะวันออกได้อย่างเหมาะสมเพียงพอ โดยมี

ปริมาณการจัดสรรน้ำรวมแล้ว ๒,๑๘๘ ล้านลูกบาศก์เมตร ผ่านโครงข่ายการเชื่อมโยงแหล่งน้ำภาคตะวันออก มีการวางระบบท่อเพื่อส่งน้ำและกระจายน้ำอย่างครอบคลุมพื้นที่ภาคตะวันออก และมีการเตรียมการรองรับอุทกภัยและภัยแล้งที่เหมาะสม โดยมีการผันน้ำรองรับภัยแล้งในแต่ละปี ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ เริ่มการผันน้ำตั้งแต่วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑ และจากการลงพื้นที่ติดตามความก้าวหน้า คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ค.ต.ป.กษ.) พบความเสี่ยงที่สำคัญ อันส่งผลกระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายการขับเคลื่อนแผนงาน/โครงการภายใต้แผนการพัฒนาเพื่อรองรับระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ระยะ ๑๐ ปี ดังนี้

๑) ความเสี่ยงด้านงบประมาณ ส่วนราชการที่ได้รับผิดชอบได้รับจัดสรรไม่ครอบคลุมแผนงาน/โครงการที่ได้รับอนุมัติตามมติคณะรัฐมนตรี เช่น ค่าชดเชยค่าที่ดิน ค่าสิ่งก่อสร้าง

๒) ความเสี่ยงด้านความพร้อมของสถานที่ดำเนินการ การเปิดโครงการเพื่อจัดหาหรือพัฒนาแหล่งน้ำใหม่เพิ่มเติมในพื้นที่ ปัจจุบันและในอนาคตมีความยุ่งยากสำหรับการดำเนินงานตั้งแต่กระบวนการเริ่มเสนอโครงการ การประชาคมกับชุมชน การขออนุญาตใช้พื้นที่ดำเนินการ เนื่องจากติดปัญหาข้อกำหนดของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) จำนวน ๓ ฉบับ ได้แก่

๒.๑ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔

๒.๒ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗

๒.๓ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติและการอนุรักษ์สัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๑๘

ประกอบกับรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ของบางโครงการยังไม่ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ

๓) ความเสี่ยงด้านฐานข้อมูลปริมาณความต้องการใช้น้ำ ทั้งภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม การอุปโภค-บริโภค เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานกลางในการจัดทำฐานข้อมูลที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ความต้องการที่ครอบคลุมในระยะ ๑๐ ปี

ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการแผนงาน/โครงการภายใต้โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกมีประสิทธิภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ในการรองรับระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) สามารถบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรม ครอบคลุมการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยและภัยแล้ง โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการเพื่อภาคการเกษตร การอุปโภค - บริโภค การรักษาระบบนิเวศ คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีข้อเสนอแนะที่ควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

ประเด็นที่ต้องการให้หัวหน้าส่วนราชการนำไปดำเนินการปรับปรุง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมชลประทาน ควรพิจารณาดำเนินการ ดังนี้

๑) สรุปผลการดำเนินการสนับสนุนน้ำในภาคอุตสาหกรรม/ภาคการเกษตร/การอุปโภค-บริโภค และผลการใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อรวบรวมปัญหา/อุปสรรคจากการดำเนินงานเสนอสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) ในฐานะผู้รับผิดชอบหลัก

๒) จัดทำฐานข้อมูลแผนงาน/โครงการที่อยู่ภายใต้แผนการพัฒนาเพื่อรองรับระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ให้ครบถ้วน ถูกต้อง และสอดคล้องกันทั้งส่วนกลางและระดับพื้นที่

๓) ทบทวนข้อมูล water balance ของแผนงาน/โครงการเพื่อสนับสนุนโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) โดยให้พิจารณาปัจจัย/ตัวแปรที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีอย่างจำกัด

๔) เร่งรัดดำเนินการปรับปรุงแก้ไขสาระสำคัญของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ของรายการอ่างเก็บน้ำคลองวังไตนต ตามความเห็นชอบของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) หรือเสนอข้อมูลเพิ่มเติมให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการใช้ประกอบการพิจารณาเพิ่มเติม

ประเด็นที่ต้องการให้คณะรัฐมนตรีตัดสินใจ

๑) ควรพิจารณาอนุมัติกรอบวงเงินงบประมาณให้เพียงพอสำหรับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของระบบบริหารจัดการน้ำ เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนการพัฒนาเพื่อรองรับระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) บรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันออกให้เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูงของประเทศ และควรพิจารณา มอบหมายให้สำนักงบประมาณ พิจารณาจัดสรรงบประมาณค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้างเป็นการเฉพาะ สำหรับแผนงาน/โครงการภายใต้การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) อย่างเพียงพอ เพื่อมิให้กระทบกับการจ่ายค่าชดเชยที่ดินของแผนงาน/โครงการอื่นๆ ที่กรมชลประทานรับผิดชอบ โดยต้องครอบคลุมแผนงาน/โครงการที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบเมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๐ และวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เพื่อให้กรมชลประทานสามารถดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำต้นทุน และจัดสรรน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค ภาคอุตสาหกรรมและภาคการเกษตรให้มีความสมดุลกับภาวะการเจริญเติบโตของชุมชนควบคู่ทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

๒) ควรกำหนดมาตรการกำกับและติดตามเพื่อให้คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ดำเนินการจัดทำนโยบายและแผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก แผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในภาพรวม แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค แผนการดำเนินงาน ให้มีความชัดเจน โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของระบบบริหารจัดการน้ำต้องสอดคล้องกับแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน ให้ครอบคลุมเรื่องการใช้พื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติและป่าอนุรักษ์ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งน้ำต้นทุนให้มีความชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบระบบบริหารจัดการน้ำสามารถนำแผนงานมาบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีความสมดุล มีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงกับโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

๓) ควรพิจารณา มอบหมายให้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) และกรมชลประทาน ร่วมกันทบทวนฐานข้อมูลปริมาณความต้องการใช้น้ำของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ให้ครอบคลุมปริมาณความต้องการใช้น้ำตามกรอบแนวทางแผนงาน/โครงการที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ

๔) ควรกำหนดมาตรการกำกับดูแล และติดตามให้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) ดำเนินการอนุมัติแผนงาน/โครงการ โดยคำนึงถึงความพร้อมของการดำเนินการ พิจารณาความจำเป็น เหมาะสม คุ่มค่าของแผนงาน/โครงการ ให้ครอบคลุมทุกมิติ และครอบคลุมถึงความพร้อมและความถูกต้องในกรณีที่ต้องมีการขอใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติและป่าอนุรักษ์ให้ชัดเจนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความล่าช้าไม่สามารถดำเนินการตามแผนงาน/โครงการที่กำหนดได้ โดยการพิจารณาต้องครอบคลุมความพร้อมทางกายภาพ สภาพภูมิศาสตร์ ธรรมชาติที่ครอบคลุม โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรูปแบบรายการที่เหมาะสม

๕) ควรพิจารณา มอบหมายให้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) ทำการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการน้ำ ทั้งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินมาใช้ประโยชน์ให้เต็มศักยภาพ โดยขอความร่วมมือกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เป็นต้น เพื่อร่วมกันพิจารณาศึกษาความเหมาะสมและความจำเป็นในการพัฒนาแหล่งน้ำอื่นๆ เพื่อเก็บกักน้ำท่าที่ไหลลงทะเลที่มีถึงประมาณ ๙๐% หรือการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น เขื่อนเก็บน้ำใต้ดิน และธนาคารน้ำใต้ดิน หรือการนำบ่อบาดาลเพื่อใช้สำหรับภาคการเกษตร เป็นต้น เนื่องจากพื้นที่ภาคตะวันออก มีข้อจำกัดด้านการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติ และบางส่วนเป็นพื้นที่เอกชนที่มีราคาซื้อ-ขายค่อนข้างสูง ทำให้ยากต่อการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน ดังนั้น การทำเขื่อนเก็บกักน้ำใต้ดินและธนาคารน้ำใต้ดิน จึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และสมควรส่งเสริมให้มีการพิจารณาศึกษาความเหมาะสมเบื้องต้น (Pre-Feasibility Study) ทั้งนี้ควรมีการขอความร่วมมือทางวิชาการเกี่ยวกับด้านการทำเขื่อนเก็บกักน้ำใต้ดินจากประเทศที่มีความเชี่ยวชาญ เช่น ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี หรือประเทศอื่นๆ ที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านการก่อสร้างเขื่อนใต้ดิน

โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่เป็นการดำเนินงานซึ่งเน้นการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ โดยวางระบบการผลิตและการบริหารจัดการในแนวทางเดียวกัน เพื่อประหยัดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยเน้นการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ตามนโยบายการตลาดนำการผลิต นำไปสู่การจัดการสินค้าเกษตรสู่สมดุระหว่างอุปสงค์และอุปทาน สร้างเสถียรภาพของราคาสินค้าเกษตรได้อย่างมั่นคงในอนาคต โดยเกษตรกรยังคงเป็นเจ้าของพื้นที่และร่วมกันดำเนินการบริหารจัดการการผลิต ทั้งนี้ การกำหนดพื้นที่เป้าหมายของการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่ สามารถดำเนินการในพื้นที่ต่างๆ เช่น พื้นที่ในเขตชลประทาน พื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน พื้นที่ในเขตสหกรณ์นิคม และพื้นที่เกษตรทั่วไป โดยเกษตรกรสมาชิกแบบแปลงใหญ่จะร่วมกันกำหนดเป้าหมายการผลิต การถ่ายทอดเทคโนโลยี การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทุกขั้นตอน จนถึงเชื่อมโยงตลาดกับภาคเอกชนแบบประชารัฐ การปรับระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จะก่อให้เกิดความร่วมมือในการผลิต โดยเกษตรกรหรือองค์กรเกษตรกรในพื้นที่ที่มีการดำเนินกิจกรรมที่ใกล้เคียงกันหรือติดต่อกันเป็นแปลงใหญ่ทำให้เกิดขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ขึ้น และลดต้นทุนการผลิตได้ (Economy of Scale)

ผลการดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในภาพรวมตั้งแต่ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ มีจำนวนแปลงทั้งสิ้น ๔,๑๐๕ แปลง มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จำนวน ๒๘๓,๙๖๖ ราย และมีจำนวนพื้นที่ที่ทำการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จำนวน ๔,๗๘๒,๘๘๕ ไร่ โดยสามารถแบ่งเป็นสินค้าข้าว จำนวน ๒,๒๐๖ แปลง สินค้าพืชไร่ จำนวน ๕๐๘ แปลง สินค้าไม้ยืนต้น จำนวน ๓๗๒ แปลง สินค้าผัก/สมุนไพร จำนวน ๑๕๔ แปลง สินค้าไม้ผล จำนวน ๓๙๒ แปลง สินค้าหม่อนไหม จำนวน ๓๑ แปลง สินค้าไม้ดอกไม้ประดับ จำนวน ๓๔ แปลง สินค้าปศุสัตว์ จำนวน ๒๗๘ แปลง สินค้าประมง จำนวน ๙๕ แปลง สินค้าแมลงเศรษฐกิจ จำนวน ๓๒ แปลง และสินค้าอื่นๆ จำนวน ๓ แปลง สำหรับประเด็นการใช้จ่ายงบประมาณของส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เป็นหน่วยงานขับเคลื่อนการดำเนินโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ ได้รับการจัดสรรงบประมาณทั้งสิ้น ๒,๙๙๐.๙๔ ล้านบาท และมีผลการใช้จ่ายงบประมาณ จำนวน ๒,๕๑๘ ล้านบาท โดยการดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน ๓๕๕.๕๙ ล้านบาท และมีผลการเบิกจ่าย จำนวน ๓๓๗.๖๙ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๙๗ การดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน ๘๒๓.๒๘ ล้านบาท และมีผลการเบิกจ่าย จำนวน ๖๙๕.๓๖ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๔๖ และการดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน ๑,๘๑๒.๐๗ ล้านบาท และมีผลการเบิกจ่าย จำนวน ๑,๔๘๔.๙๕ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๘๑.๙๕

คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ลงพื้นที่ติดตามตรวจสอบ และประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ภาพรวม จำนวน ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดชัยนาท และจังหวัดอุทัยธานี พบว่า การดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยรวมกลุ่มในการผลิตสินค้าทางการเกษตร เพื่อเป็นการลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และมีการวางแผนระบบการผลิต เน้นการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ภายใต้กระบวนการบริหารจัดการร่วมกันผ่านกลุ่มเกษตรกร เพื่อส่งเสริมให้เกิดกระบวนการจัดการสินค้าเกษตรอย่างสมดุระหว่างอุปสงค์และอุปทาน สร้างเสถียรภาพของราคาสินค้าเกษตรได้อย่างมั่นคงในอนาคต ซึ่งปัจจุบันการดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีการพัฒนาเข้าสู่ระบบการเกษตร ยุค ๔.๐ เพิ่มขึ้น ซึ่งเห็นได้จากการที่ปัจจุบันมีหลายกลุ่มเกษตรกรที่มีการพัฒนารูปแบบการผลิต โดยมีการนำเอาระบบเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในภาคการเกษตรเพิ่มมากขึ้น เช่น การวัดระดับน้ำในแปลงนาข้าวโดยผ่าน Application บน Smart phone การปรับระดับพื้นที่แปลงนาข้าวด้วย

เครื่องเลเซอร์ (Laser) เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ยังพบประเด็นที่ควรต้องปรับปรุงเพิ่มเติมเพื่อให้การดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ ดังนี้

๑) การบูรณาการการทำงานระหว่างส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับส่วนราชการนอกสังกัดหรือภาคส่วนอื่นๆ เพื่อดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในบางพื้นที่ที่ยังไม่เพียงพอในรูปของแผนการผลิตร่วมกัน ในการจัดทำโครงการเพื่อเสนอขอใช้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (ดอกเบี้ย ๐.๐๑%) ที่รัฐบาลให้การสนับสนุนการดำเนินการ สำหรับการบริหารจัดการด้านการผลิตทางการเกษตร ประกอบด้วย วัสดุทางการเกษตร เมล็ดพันธุ์ การพัฒนา/ปรับปรุงระบบการผลิต โรงงานแปรรูป และเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การรับรองมาตรฐาน

๒) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ส่วนใหญ่ยังมีเครื่องจักรกลทางการเกษตร สำหรับใช้ในการอำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพไม่เพียงพอ เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดทำโครงการเพื่อเสนอขอใช้เงินจากแหล่งเงินทุนที่รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุน และความรู้ในด้านการบริหารจัดการเครื่องจักรกลทางการเกษตร

๓) การบูรณาการจัดทำนโยบาย และการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการวางแผนการดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการยังไม่สามารถดำเนินการจัดทำโครงการด้วยตนเองได้ กลุ่มเกษตรกรยังมีองค์ความรู้ในบางด้านไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการกลุ่ม เช่น องค์ความรู้ด้านการวางแผนการผลิตสินค้าตลอดห่วงโซ่ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ การทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายของกลุ่ม รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณที่ส่วนราชการส่วนกลางในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อใช้สำหรับการบริหารจัดการโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ยังไม่ครอบคลุมงานที่ต้องดำเนินการบูรณาการร่วมกันในระดับพื้นที่ ซึ่งปีงบประมาณ ๒๕๖๑ มีการจัดสรรให้รายส่วนราชการ โดยไม่ได้คำนึงถึงการบูรณาการที่ต้องดำเนินการร่วมกันระหว่างส่วนราชการในระดับพื้นที่ เป็นต้น

๔) บางฤดูกาลกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ยังประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ เนื่องจากผลกระทบของปัญหาภัยแล้งและบางกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ มีพื้นที่สำหรับการผลิตสินค้าเกษตรอยู่นอกเขตชลประทาน ซึ่งมีแหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูกจึงทำให้กลุ่มเกษตรกรประสบกับปัญหาด้านการวางแผนการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตที่เพียงพอต่อการจำหน่าย

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ มีประสิทธิภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นการสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม บริหารจัดการร่วมกัน สามารถลดต้นทุนการผลิต และเป็นการเพิ่มผลผลิต รวมทั้งให้ได้คุณภาพมาตรฐานภายใต้การบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงภาคเอกชน คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีข้อเสนอแนะที่ควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

ประเด็นที่ต้องการให้หัวหน้าส่วนราชการนำไปดำเนินการปรับปรุง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรพิจารณามอบหมายให้ส่วนราชการในสังกัดดำเนินการ ดังนี้

๑) ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริม และสนับสนุน ให้คำปรึกษากับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ พร้อมทั้งองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพให้เกษตรกรสามารถยกระดับการรวมกลุ่มไปสู่ระบบวิสาหกิจชุมชน/กลุ่มสหกรณ์ โดยการบูรณาการการทำงานระหว่างส่วนราชการในสังกัด กับหน่วยงานนอกสังกัด ในการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับจัดทำโครงการเพื่อเสนอขอใช้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (ดอกเบี้ย ๐.๐๑%) ที่รัฐบาลให้การสนับสนุน เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการสามารถดำเนินการจัดทำโครงการด้วยตนเองได้ และสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้อย่างรวดเร็วและทันต่อความต้องการของกลุ่มเกษตรกร

๒) การดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ควรกำหนดเป็นเงื่อนไขให้เกษตรกรต้องผ่านการอบรม ในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เช่น การเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุน การจัดทำบัญชีต้นทุน เป็นต้น เพื่อการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรอย่างเป็นระบบ

๓) ควรให้ความรู้กับเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอต่อการผลิตสินค้าเกษตรในรอบการผลิต เช่น การนำ Solar cell มาใช้ในการสูบน้ำเพื่อเก็บไว้ใช้ในการเกษตร รวมถึงสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรนำระบบ Solar Cell มาปรับใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้าสำหรับเครื่องเติมออกซิเจนในน้ำ (กังหันตื้นน้ำ) และให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งน้ำแบบให้มีระบบการกระจายน้ำเป็นแบบ On farm ในพื้นที่นอกเขตชลประทานที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ รวมทั้งกรมชลประทานควรมีการศึกษาเพื่อหาพื้นที่ที่เหมาะสมแห่งใหม่เพื่อดำเนินการก่อสร้างฝายเป็นการเร่งด่วน กรณีโครงการเดิมถูกยกเลิก ตลอดจนพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อสนับสนุนเกษตรกรในโครงการตามแผนการผลิต

๔) การดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ควรมีการพัฒนาผู้จัดการแปลงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างมืออาชีพ ทั้งด้านการบริหารจัดการ การวางแผนการผลิตสินค้า ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ รวมถึงระบบขนส่งสินค้าทางการเกษตร (Logistic) จนสามารถเชื่อมโยงสู่ระบบการตลาด รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจสามารถบริหารจัดการการตลาดแบบออนไลน์ หรือการตลาดรูปแบบใหม่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการดำเนินการโครงการ

๕) ควรเตรียมการ และสร้างการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ในการจัดทำแผนการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อเป็นข้อมูลให้กับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในส่วนกลางใช้ในการกำหนดนโยบายและน่านโยบายสู่การปฏิบัติในการดำเนินงานปีต่อไป รวมถึงการวางแผนการจัดทำค่าของบประมาณเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ

ประเด็นที่ต้องการให้คณะรัฐมนตรีตัดสินใจ

๑) รัฐบาลควรให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์สนับสนุนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จัดหาเครื่องมือเครื่องจักรกลทางการเกษตรต่างๆ ที่ส่งผลต่อการลดต้นทุน/เพิ่มผลผลิตมาใช้ในการกระบวนการผลิตตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมพื้นที่จนถึงการเก็บเกี่ยว โดยอาจใช้กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่เข้าบ้านพระแก้วเป็นโมเดลต้นแบบ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและขยายผลอย่างยั่งยืนต่อไป โดยรัฐบาลควรมีการสนับสนุนให้กลุ่มเกษตรกรที่เข้าโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เข้าถึงแหล่งเงินทุน (ธ.ก.ส.) เพื่อให้เกษตรกร/กลุ่มเกษตรกรนำมาใช้ในการจัดหาเครื่องมือเครื่องจักรกลทางการเกษตรมาบริหารจัดการภายใน/นอกกลุ่มตามความเหมาะสม โดยรัฐบาลต้องกำหนดมาตรการชดเชยดอกเบี้ยให้แก่เกษตรกร/กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่อย่างน้อย ๓ - ๕ ปี ทั้งนี้ ส่วนราชการต้องดำเนินการสนับสนุนองค์ความรู้ในการซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องมือเครื่องจักรกลทางการเกษตร ให้กับเกษตรกร/กลุ่มเกษตรกร เพื่อให้กลุ่มแปลงใหญ่สามารถบริหารจัดการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความยั่งยืน

๒) รัฐบาลควรมีการส่งเสริมหรือสนับสนุนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ที่ต้องใช้ไฟฟ้าในการผลิตสินค้าเกษตรในโครงการเป็นกรณีพิเศษโดยการคิดค่ากระแสไฟฟ้าในอัตราเพื่อใช้ในการทำการเกษตร เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต

๓) รัฐบาลควรมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยเร่งรัดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการดูแลบำรุงรักษาแหล่งน้ำขนาดเล็กที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจจากกรมชลประทานและส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ และฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๙ และหน่วยงานกลางควรมีความชัดเจนในแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับภารกิจที่ได้รับการถ่ายโอนจากส่วนราชการตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฯ เพื่อบริหารจัดการน้ำ และสามารถสนับสนุนโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนที่ ๒

การรายงานผลการตรวจสอบและประเมินผล

๒.๑ แผนงานบูรณาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
ที่สนับสนุนแผนงานภายใต้โครงการพัฒนา
ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

๒.๒ โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

ส่วนที่ ๒ : การรายงานผลการตรวจสอบและประเมินผล

๑. ข้อมูลทั่วไป

๑) ชื่อเรื่อง

๑.๑) แผนงานบูรณาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่สนับสนุนแผนงานภายใต้โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

๑.๒) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

๒) วัตถุประสงค์ของการตรวจสอบและประเมินผล

๒.๑) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานของแผนงาน/โครงการ เพื่อให้ทราบว่าการดำเนินงานที่เกิดขึ้นของปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด

๒.๒) เพื่อให้ข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ ที่เป็นประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการดำเนินงานภาพรวมของโครงการตามแผนงานบูรณาการสำคัญที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับผิดชอบ

๓) ความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์/นโยบายสำคัญในห้วงเวลาดำเนินการ ยุทธศาสตร์ประเทศ/ยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ/ยุทธศาสตร์กระทรวง/อื่นๆ

แผนงาน/โครงการ	ความสอดคล้อง
๓.๑) แผนงานบูรณาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่สนับสนุนแผนงานภายใต้โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก	<p>๑) มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม - ยุทธศาสตร์ที่ ๕ การสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม <p>๒) มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม - ยุทธศาสตร์ที่ ๔ การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน - ยุทธศาสตร์ที่ ๙ การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ

แผนงาน/โครงการ	ความสอดคล้อง
<p>๓.๒) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑</p>	<p>๑) มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี ในยุทธศาสตร์ที่ ๒ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยมีเป้าหมาย คือ</p> <p>(๑.๑) ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เศรษฐกิจเติบโตอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน</p> <p>(๑.๒) ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น</p> <p>๒) มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ ในยุทธศาสตร์ที่ ๓ การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมาย คือ</p> <p>(๒.๑) เศรษฐกิจรายสาขาเติบโตอย่างเข้มแข็งและเป็นฐานในการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ</p> <p>(๒.๒) เกษตรกรมีรายได้เงินสดสุทธิทางการเกษตรเพิ่มขึ้น และพื้นที่ทำการเกษตรกรรมยั่งยืนเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง</p> <p>๓) มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ ๒๐ ปี ในยุทธศาสตร์ที่ ๒ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร</p> <p>๔) มีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ คือ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดโซ่อุปทาน</p>

๒. สรุปผลการตรวจสอบและประเมินผล

๒.๑ แผนงานบูรณาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่สนับสนุนแผนงานภายใต้โครงการพัฒนา ระยองเศรษฐกิจภาคตะวันออก

๑) ที่มาของโครงการ

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๐ เห็นชอบโครงการสำคัญภายใต้แผนงานพัฒนา
ระยองเศรษฐกิจภาคตะวันออก (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) ที่มีความจำเป็นต้องเร่งดำเนินการในปี ๒๕๖๐ จำนวน
๔๘ โครงการ วงเงินรวม ๖,๙๙๒.๖๗ ล้านบาท ประกอบด้วย ๔ แผนงาน ได้แก่

๑. แผนงานพัฒนาอุตสาหกรรมศักยภาพ
๒. แผนงานพัฒนาคมนาคมและโลจิสติกส์
๓. แผนงานพัฒนาเมือง สาธารณูปโภค สาธารณูปการ การจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง ท่องเที่ยว
และสาธารณสุข

๔. แผนงานบริหารจัดการ

โดยให้ส่วนราชการต่างๆ ที่รับผิดชอบดำเนินการ ๔ แผนงานข้างต้น ขอรับการสนับสนุนจากงบประมาณรายจ่าย
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ งบกลาง รายการเงินสำรองจ่ายเพื่อกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็น และให้หน่วยงานที่
เกี่ยวข้องทำความเข้าใจในรายละเอียดกับสำนักงบประมาณต่อไป ซึ่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมชลประทาน
ร่วมรับผิดชอบแผนงานพัฒนาเมือง สาธารณูปโภค สาธารณูปการ การจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง ท่องเที่ยว และ
สาธารณสุข ในส่วนของระบบน้ำ จำนวน ๑๖ โครงการ ประกอบกับมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑
ได้มีการพิจารณาแผนการบริหารจัดการน้ำและแนวทางการพัฒนาเพื่อรองรับระยองเศรษฐกิจภาคตะวันออก
โดยมีการเห็นชอบในหลักการแผนการพัฒนาเพื่อรองรับ EEC ในระยะ ๑๐ ปี และมอบหมายให้สำนักงานทรัพยากรน้ำ
แห่งชาติร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการใช้น้ำและอื่นๆ จัดทำแผนปฏิบัติการและจัดลำดับความสำคัญให้สอดคล้อง
กับแผนพัฒนาของ EEC รวมทั้งระบบโครงข่ายการส่งน้ำที่จำเป็นและพิจารณาเรื่องการบรรเทาอุทกภัยด้วย โดยให้
สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนหลักเพื่อรองรับการพัฒนา
ในระยะ ๒๐ ปี รวมทั้งทบทวนความเพียงพอของการพัฒนาในระยะ ๑๐ ปี ให้ครอบคลุมถึงการใช้น้ำระหว่างประเทศ
เทคโนโลยีการพัฒนาน้ำบาดาลชั้นสูง และการผลิตน้ำจืดจากน้ำทะเลด้วย ซึ่งแผนการพัฒนาเพื่อรองรับ EEC ระยะ ๑๐ ปี
ที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบในหลักการและวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย

๑. **ปรับปรุงแหล่งน้ำเดิม** โดยการเพิ่มความจุอ่างเก็บน้ำเดิมที่มีศักยภาพ ๖ แห่ง ได้แก่
อ่างเก็บน้ำคลองใหญ่ อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล อ่างเก็บน้ำคลองสี่ียด อ่างเก็บน้ำหนองค้อ อ่างเก็บน้ำมาบประชัน
และอ่างเก็บน้ำบ้านบึง รวมแล้วสามารถเก็บกักน้ำได้เพิ่มอีก ๗๕ ล้านลูกบาศก์เมตร จากความจุเดิม ๖๗๓.๑ ล้าน
ลูกบาศก์เมตร

๒. **พัฒนาอ่างเก็บน้ำ** ในลุ่มน้ำคลองวังโตนด จังหวัดจันทบุรี ๓ แห่ง ได้แก่ อ่างเก็บน้ำ
คลองพะวาใหญ่ อ่างเก็บน้ำคลองหางแมว และอ่างเก็บน้ำคลองวังโตนด เพิ่มเติมจากอ่างเก็บน้ำคลองประแกด
ที่กำลังดำเนินการก่อสร้างใกล้แล้วเสร็จ อ่างเก็บน้ำทั้ง ๔ แห่ง มีความจุรวมกัน ๓๐๘.๕ ล้านลูกบาศก์เมตร ส่งน้ำ
ให้พื้นที่การเกษตรในลุ่มน้ำวังโตนด จังหวัดจันทบุรี ๒๑๐ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี และสามารถบริหารจัดการน้ำ
เพื่อผันน้ำส่วนเกินในฤดูฝนด้วยระบบท่อ คลองวังโตนด-อ่างเก็บน้ำประแสร์ เพื่อพื้นที่ EEC ได้ประมาณ ๑๐๐
ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี

๓. เชื่อมโยงแหล่งน้ำและระบบผันน้ำ ในระยะ ๕ ปี จะทำการเชื่อมโยงแหล่งน้ำและผันน้ำภายในประเทศให้เต็มศักยภาพ โดยการปรับปรุงคลองพานทองให้สามารถผันมาเติมอ่างเก็บน้ำบางพระให้ได้ อีก ๒๐ ล้านลูกบาศก์เมตร จากปัจจุบันที่ผันได้ปีละ ๓๐ ล้านลูกบาศก์เมตร เพิ่มศักยภาพท่อผันน้ำคลองวังโตนด-อ่างเก็บน้ำประแสร์ เพื่อรองรับการผันน้ำ ๑๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี หลังจากพัฒนาอ่างเก็บน้ำในลุ่มน้ำคลองวังโตนดและพัฒนาท่อผันน้ำ อ่างเก็บน้ำประแสร์-อ่างเก็บน้ำหนองค้อ-อ่างเก็บน้ำบางพระ เพื่อเชื่อมโยงโครงข่ายเพิ่มเติม รองรับน้ำต้นทุนที่จะเพิ่มขึ้น

๔. สูบกลับน้ำทำอ่างเก็บน้ำ เป็นการบริหารจัดการปริมาณน้ำทำอ่างเก็บน้ำให้สามารถมีน้ำใช้การได้เพิ่มขึ้น โดยมีแผนงานสูบน้ำจากคลองสะพานไปอ่างเก็บน้ำประแสร์ได้น้ำ ๕๐ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี และปรับปรุงระบบสูบน้ำกลับทำอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหลได้น้ำ ๕ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี

๕. การป้องกันน้ำท่วม มีแผนการป้องกันน้ำท่วมเมืองระยอง โดยการก่อสร้างสถานีสูบน้ำและท่อระบายน้ำหลากจากคลองทับมาสู่ทะเลเพื่อลดปริมาณน้ำหลากที่เกิดจากคลองทับมา และมีแผนงานป้องกันน้ำท่วมพื้นที่อุตสาหกรรม อำเภอพนสนิคม และอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี โดยการปรับปรุงคลองก่อสร้างประตูระบายน้ำ เพื่อบรรเทาพื้นที่ท่วมพื้นที่ชุมชนและอุตสาหกรรม

๖. แหล่งน้ำสำรองภาคเอกชน East Water มีแผนดำเนินการจัดหาแหล่งน้ำเพิ่มเติม โดยการพัฒนาบ่อดินในพื้นที่เอกชน และการขุดสระทับมา มีความจุรวม ๗๗ ล้านลูกบาศก์เมตร

ภาพที่ ๑ แนวทางการพัฒนาเพื่อรองรับ EEC ระยะ ๑๐ ปี

ดังนั้น เพื่อให้การบริหารทรัพยากรน้ำบรรลุตามวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ของแผนการพัฒนาเพื่อรองรับ EEC ในระยะ ๑๐ ปี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมชลประทาน จึงได้จัดทำแผนการพัฒนาแหล่งน้ำต้นทุนภายในประเทศ จำนวน ๒๒ โครงการ โดยมีเป้าหมายเพื่อจัดหาแหล่งน้ำและจัดสรรน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค อุตสาหกรรม ให้สมดุลกับภาคการเกษตรที่จะเจริญเติบโตควบคู่ไปด้วยกันทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมถึงการป้องกันน้ำท่วมในพื้นที่สำคัญของ EEC ด้วย เช่น การสร้างแหล่งน้ำใหม่ การปรับปรุงแหล่งน้ำเดิมให้มีความจุเพิ่มขึ้น การสูบน้ำกลับทำอ่างเก็บน้ำ และเชื่อมโยงแหล่งน้ำเพิ่มเติม ร่วมกับการจัดหาแหล่งน้ำสำรองเพิ่มเติมจากภาคเอกชน จะทำให้ได้น้ำใช้การในระบบโครงข่ายเพิ่มอีก ๓๕๔ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ซึ่งจะเพียงพอสำหรับความต้องการที่เพิ่มขึ้นในระยะเวลา ปี ๑๐ ดังรูปที่ ๒

โครงการ	จังหวัด	ความจุ (ล้าน ลบ.ม.)	น้ำใช้การเพื่อ EEC เพิ่มขึ้น (ล้าน ลบ.ม./ปี)	วงเงิน (ล้านบาท)	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ผลเบิกจ่าย %	ผลงาน %	สถานภาพ	มติ ครม.	
									4 ม.ค. 60	6 ก.พ. 61
1.ปรับปรุงแหล่งน้ำเดิม										
1.1	ระยอง	40.1	10.1	210.00	ขป.ระยอง	100.00	100.00	ดำเนินการแล้วเสร็จ		
1.2	ชลบุรี	21.4	2.6	54.68	ขป.ชลบุรี			กำลังออกแบบ, แผนปีก่อสร้างปี 63	/	/
1.3	ระยอง	163.7	23.9	203.90	ขป.ระยอง	30.00	60.00	กำลังก่อสร้าง	/	/
1.4	ชลบุรี	10.9	2.4	35.00	ขป.ชลบุรี			อยู่ระหว่างศึกษา, ออกแบบปี 63, ก่อสร้างปี 64	/	/
1.5	ชลบุรี	16.0	0.9	26.00	ขป.ชลบุรี			อยู่ระหว่างศึกษา, ออกแบบปี 63, ก่อสร้างปี 64	/	/
1.6	ชลบุรี	98.0	27.0	299.00	สพญ.			กำลังดำเนินการออกแบบ, แผนปีก่อสร้างปี 64	กรมฯ	เสนอเพิ่มเติม
1.7	ฉะเชิงเทรา	420.0	35.0	1,850.00	สพญ.			ศึกษาแล้วเสร็จ, กำลังดำเนินการออกแบบ, แผนปีก่อสร้างปี 64	/	/
1.8	ฉะเชิงเทรา	20.0	15.0	300.00	ขป.ฉะเชิงเทรา			อยู่ระหว่างศึกษา, ออกแบบปี 63, ก่อสร้างปี 64	/	/
1.9	ระยอง	81.0		90.63	ขป.ระยอง	32.00	60.00	กำลังก่อสร้าง	/	/
2.พัฒนาอ่างเก็บน้ำ										
2.1	อ่างเก็บน้ำคลองระบอง			8,861.16						
2.1	อ่างเก็บน้ำคลองระบอง	จันทบุรี	60.0		930.55	กทท.	100.00	100.00	ก่อสร้างแล้วเสร็จ	/
2.2	อ่างเก็บน้ำคลองโพธิ์ใหญ่	จันทบุรี	68.1	100.0	998.00	สพญ.	54.40	50.43	กำลังก่อสร้าง	/
2.3	อ่างเก็บน้ำคลองหาวม่วง	จันทบุรี	80.7		838.36	กทท.	32.00	45.00	กำลังก่อสร้าง	/
2.4	อ่างเก็บน้ำคลองวังโตนด	จันทบุรี	99.5		6,094.25	สพญ.			ศึกษาแล้วเสร็จอยู่ในขั้นตอนการพิจารณา (EHA) โดย สช.	/
3.เชื่อมโยงแหล่งน้ำและระบบน้ำ										
3.1	ปรับปรุงคลองพนาทอง เพื่อผันน้ำไปอ่างฯ บางพระ	ชลบุรี		20.0	1,379.13	คส. 9	50.00	60.00	กำลังก่อสร้าง	/
3.2	ระบบผันน้ำอ่างฯคลองโพธิ์ใหญ่มายังอ่างฯบางพระ	ระยอง			147.03	ขป.ระยอง	46.99	44.00	กำลังก่อสร้าง	/
3.3	อาคารบังคับน้ำในแม่น้ำระยอง	ระยอง			149.64	คส. 9			มีขีดความสามารถ 25 คิว.วินาทีติดตั้งที่หน้าโดยรับชนิดมีงบประมาณ 2563 700000	/
3.4	อาคารผันน้ำฝายอ่างประแสร์	ระยอง			42.00	คป. ประแสร์	29.28	88.00	กำลังก่อสร้าง	/
3.5	พื่อน้ำอ่างฯ ประแสร์-อ่างฯหนองค้อ-อ่างฯบางพระ	ระยอง - ชลบุรี			6,364.60	สพญ.			ศึกษาและออกแบบแล้วเตรียมเปิดโครงการ	/
4.สูบน้ำกลับที่อ่างฯ										
4.1	ระบบสูบน้ำอ่างฯ พนาทอง	ระยอง		5.0	10.00	ขป.ระยอง	100.00	100.00	ดำเนินการแล้วเสร็จ	/
4.2	ระบบสูบน้ำคลองสะพาน - อ่างฯ ประแสร์	ระยอง		50.0	700.00	คส. 9	12.22	15.00	กำลังดำเนินการ	/
5.การป้องกันน้ำท่วม										
5.1 ป้องกันน้ำท่วมเมืองระยอง										
5.1.1	สถานีสูบน้ำคลองท่าเสา	ระยอง			180.00	สพญ.	100.00	100.00	ดำเนินการแล้วเสร็จ	/
5.1.2	สถานีสูบน้ำหนองโพรง	ระยอง			306.18	สพญ.	100.00	100.00	ดำเนินการแล้วเสร็จ	/
5.2	ป้องกันน้ำท่วมที่อุตสาหกรรม พันธ์นิคม พนาทอง									
5.2.1	ปรับปรุงระบบระบายน้ำท่าเรือระยองระยะ 2	ชลบุรี			331.20	คส. 9	100.00	100.00	ดำเนินการแล้วเสร็จ	/
5.2.2	ปรับปรุงระบบระบายน้ำท่าเรือคลองหวง	ชลบุรี ฉะเชิงเทรา			7,458.00				ศึกษาแล้วเสร็จปี 61	/
6.	การจัดการแหล่งน้ำโดยภาคเอกชน (East Water)	ระยอง	80.0	62.0					ดำเนินการโดย Eastwater กทท. การนิคมฯ	
รวมทั้งหมด 1 + 2 + 3 + 4 + 5				354	28,998.15					

ภาพที่ ๒ แผนงานโครงการพัฒนาเพื่อรองรับ EEC ระยะ ๑๐ ปี

ภาพรวมของการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ภาคตะวันออก ประกอบด้วย ๔ กลุ่มน้ำหลัก ได้แก่ กลุ่มน้ำปราจีนบุรี กลุ่มน้ำบางปะกง กลุ่มน้ำโตนดเสาบ กลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก ครอบคลุม ๘ จังหวัด ได้แก่ นครนายก ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี สระแก้ว ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด มีพื้นที่รวม ๒๓.๔๗ ล้านไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่การเกษตร ๑๐.๖ ล้านไร่ พื้นที่ชลประทาน ๒.๑๔ ล้านไร่ ปัจจุบันมีอ่างเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ ๗ แห่ง ขนาดกลาง ๕๔ แห่ง สามารถเก็บกักน้ำได้รวม ๒,๔๘๙ ล้าน ลบ.ม. ฝายประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ จัดสรรน้ำรวม ๒,๑๘๘ ล้าน ลบ.ม. โดยเป็นการจัดสรรเพื่อการประปา ๒๗๖ ล้าน ลบ.ม. เพื่อการอุปโภค - บริโภค ๕๔ ล้าน ลบ.ม. เพื่อการเกษตร ๗๘๔ ล้าน ลบ.ม. เพื่อการอุตสาหกรรม ๔๗ ล้าน ลบ.ม. เพื่อ East Water ๓๗๑ ล้าน ลบ.ม. เพื่อการรักษาพยาบาลและเกษตรประมง ๖๕๖ ล้าน ลบ.ม. กลุ่มน้ำภาคตะวันออกมีจุดเด่นและจุดด้อยที่สำคัญ คือ

- จุดเด่น**
- เป็นแหล่งเศรษฐกิจ ทั้งการเกษตรกรรม ไม้ผล อัญมณีและการท่องเที่ยว
 - เป็นแหล่งอาหารทะเลของประเทศ
 - มีท่าเรือน้ำลึกใช้ขนส่งทางเรือสู่ต่างประเทศ
 - เป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศ
 - มีเส้นทางเชื่อมภาคกลางออกสู่อ่าวไทยและประเทศพม่า
 - มีปริมาณฝนเฉลี่ยสูง

- จุดด้อย**
- การแย่งใช้น้ำระหว่างภาคการเกษตรและอุตสาหกรรม
 - มีงานพัฒนาแหล่งน้ำน้อยไม่เพียงพอต่อการใช้น้ำในปัจจุบัน
 - ติดปัญหาการสร้างแหล่งน้ำในพื้นที่อุทยานและป่าอนุรักษ์
 - ภาคเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมไม่สามารถผลิตได้เต็มศักยภาพเนื่องจากขาดปัจจัยด้านน้ำต้นทุน
 - เกิดความเสียหายจากปัญหาอุทกภัยซ้ำซากในหลายพื้นที่
 - เกิดปัญหาน้ำเสียจากอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวมากขึ้น

สำหรับการดำเนินงานขับเคลื่อนแผนงาน/โครงการภายใต้โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เบิกจ่ายงบประมาณจากแผนงานบูรณาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมาบริหารจัดการแผนงาน/โครงการตามที่ได้รับความเห็นชอบตามมติคณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๑ และ ๒

๒) ผลการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลโครงการ

คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ค.ต.ป.กษ.) ได้ลงพื้นที่ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลแผนงานบูรณาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่สนับสนุนแผนงานภายใต้โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก ในพื้นที่จังหวัดชลบุรีและจังหวัดระยอง จำนวน ๔ โครงการ ได้แก่

๒.๑) ปรับปรุงคลองพานทอง เพื่อผันน้ำไปอ่างเก็บน้ำบางพระ จังหวัดชลบุรี

๒.๒) เพิ่มความจุอ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล จังหวัดระยอง

๒.๓) อาคารอัดน้ำทำอ่างเก็บน้ำประแสร์ จังหวัดระยอง

๒.๔) ระบบสูบน้ำคลองสะพาน อ่าง-เก็บน้ำประแสร์ จังหวัดระยอง

ผลจากการลงพื้นที่ติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามแผนการพัฒนาเพื่อรองรับระเบียบเศรษฐกิจ EEC ระยะ ๑๐ ปี ของคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พบว่า กรมชลประทานสามารถดำเนินการจัดหาแหล่งน้ำและจัดสรรน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค อุตสาหกรรม ให้สอดคล้องกับภาคการเกษตรได้อย่างเพียงพอ โดยมีการวางแผนงาน/โครงการเพื่อสนับสนุนน้ำรองรับระเบียบเศรษฐกิจ ภาคตะวันออกในระยะ ๑๐ ปี จำนวน ๒๒ โครงการ ภายใต้กรอบวงเงินที่จะดำเนินการ ๒๘,๙๙๘.๑๕ ล้านบาท (เป็นกรอบวงเงินที่กำหนดตามแบบก่อสร้าง ยังไม่ได้รับจัดสรรงบประมาณทุกรายการ) ซึ่ง ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๑ กรมชลประทาน สามารถดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จ จำนวน ๗ โครงการ อยู่ระหว่างดำเนินการ ๖ โครงการ ยังไม่ได้ดำเนินการก่อสร้างแต่อยู่ในแผนการดำเนินงานของปีถัดไป ๖ โครงการ ไม่ได้รับจัดสรรงบประมาณ ๑ โครงการ อยู่ระหว่างการศึกษา EIA ๑ โครงการ โครงการศึกษาจัดหาแหล่งน้ำภาคเอกชน ๑ โครงการ โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้รับจัดสรรงบประมาณจำนวน ๑,๐๖๕.๑๒ ล้านบาท ซึ่งมีผลเบิกจ่าย ณ วันที่ ๖ กันยายน ๒๕๖๑ จำนวน ๖๖๘.๗๔ ล้านบาท ส่วนที่เหลือเป็นการกันเงินไว้เบิกเหลือในปี ทั้งนี้ ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ ณ วันที่ ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๒ กรมชลประทานสามารถบริหารจัดการน้ำภาคตะวันออก ให้ครอบคลุม ปริมาณความต้องการใช้น้ำ โดยมีปริมาณการจัดสรรน้ำรวมแล้ว ๒,๑๘๘ ล้านลูกบาศก์เมตร

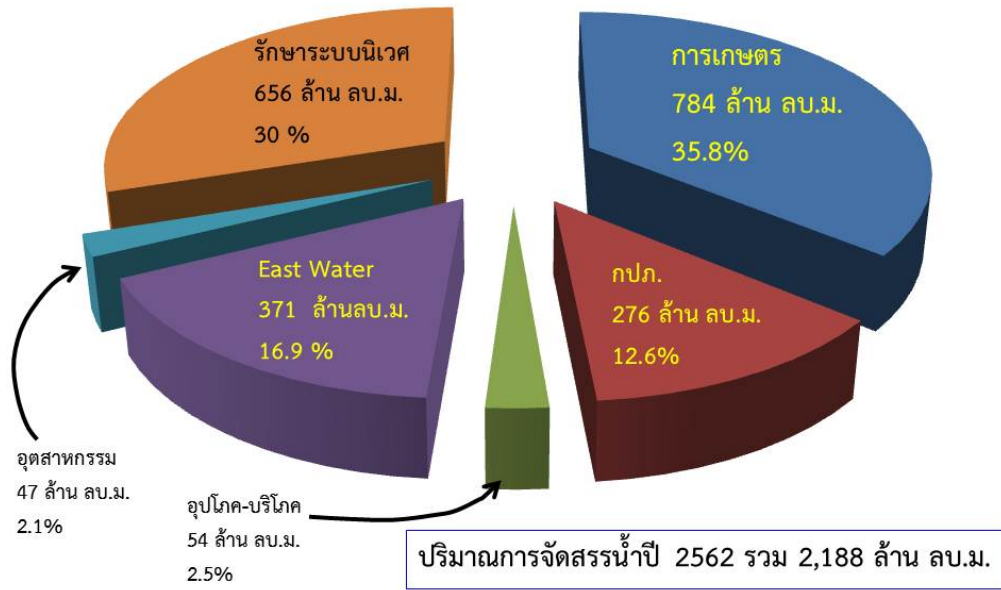
อ่างเก็บน้ำและการจัดสรรน้ำ 8 จังหวัด ปี 2562

จังหวัด	จำนวนอ่างเก็บน้ำ (แห่ง)	น้ำใช้การได้ (Inflow + ฝนน้ำ) (ล้าน ลบ.ม.)	ความจุเก็บกัก (ล้าน ลบ.ม.)	การจัดสรรน้ำ (ล้าน ลบ.ม.)						
				การประปา	อุปโภค-บริโภค	เกษตร	อุตสาหกรรม	EAST WATER	นิเวศ + ระเบียบ	รวม
ชลบุรี	13	333.8	295.0	168		80	9	25	39	321
ระยอง	5	734.1	597.9	68	11	136	31	346	80	672
ฉะเชิงเทรา	5	372.5	483.6	25	14	212	7		63	320
จันทบุรี	2	125.3	82.5		1	66			2	69
ตราด	7	494.5	185.6	6	6	47			44	103
สระแก้ว	16	325.3	281.1	5	6	65			130	207
ปราจีนบุรี	5	363.9	311.7		3	6			245	253
นครนายก	8	327.8	251.2	4	13	173			53	244
รวม	61	3,077	2,489	276	54	784	47	371	656	2,188
เปอร์เซ็นต์				12.63	2.47	35.84	2.13	16.94	29.98	100.0

ที่มา : กรมชลประทาน , กปภ. , East Water

ภาพที่ ๓ การจัดสรรน้ำในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก

**การบริหารจัดการน้ำ อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ , ขนาดกลาง ปี 2562
ภาคตะวันออก 8 จังหวัด (61 แห่ง)**

ภาพที่ ๔ ภาพรวมของการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ภาคตะวันออก

มีโครงการเชื่อมโยงแหล่งน้ำภาคตะวันออก โดยมีการวางระบบท่อเพื่อส่งน้ำและกระจายน้ำอย่างครอบคลุมพื้นที่ภาคตะวันออก

ภาพที่ ๕ โครงการเชื่อมโยงแหล่งน้ำภาคตะวันออก

และมีการเตรียมการรองรับอุทกภัยและภัยแล้งที่เหมาะสม มีการผันน้ำรองรับภัยแล้งในแต่ละปี ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ เริ่มการผันน้ำตั้งแต่วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๑

การผันน้ำรองรับภัยแล้ง ปี 2562 (ถึงวันที่ 21 กรกฎาคม 2562)

ลำดับที่	โครงการ	สูบน้ำจาก	ไปยัง	ผู้ดำเนินการ	ช่วงการสูบน้ำ	ศักยภาพการสูบน้ำ	แผนการสูบน้ำปี 62	อัตราการสูบน้ำรายวัน	ปริมาณการผันน้ำสะสม	หมายเหตุ
						ล้านลบ.ม.	ล้านลบ.ม.	ลบ.ม.	ล้านลบ.ม.	
1	โครงการสูบน้ำคลองพระองค์ไชยานุชิต - อ่างเก็บน้ำบางพระ	คลองพระองค์ไชยานุชิต	อ่างเก็บน้ำบางพระ	ขป. (กปภ.)	ก.ค. - พ.ย. 62	70	70	500,000	4.064	เริ่มสูบน้ำ 8 ก.ค. - 20 ก.ค. 62
2	โครงการสูบน้ำบางปะกง - อ่างเก็บน้ำบางพระ	แม่น้ำบางปะกง	อ่างเก็บน้ำบางพระ	East water	ก.ค. - พ.ย. 62	24	20	200,000	0.25	เริ่มสูบน้ำ 11 ก.ค. - 20 ก.ค. 62
3	โครงการสูบน้ำอ่างเก็บน้ำประแสร์ - อ่างเก็บน้ำคลองใหญ่	อ่างเก็บน้ำประแสร์	อ่างเก็บน้ำคลองใหญ่	ขป. (EW)	ธ.ค. 61 - ก.ย. 62	80	70.9	275,000	52.14	เริ่มสูบน้ำ 2 ธ.ค. 61 - 20 ก.ค. 62
4	โครงการสูบน้ำอ่างเก็บน้ำประแสร์ - อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล	อ่างเก็บน้ำประแสร์	อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล	East water	ธ.ค. 61 - ก.ย. 63	70	30	275,000	16.82	เริ่มสูบน้ำ 3 เม.ย. - 20 ก.ค. 62
5	โครงการผันน้ำอ่างเก็บน้ำคลองใหญ่ - อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล	อ่างเก็บน้ำคลองใหญ่	อ่างเก็บน้ำหนองปลาไหล	ขป.	ธ.ค. 61 - ก.ย. 62	80	80	500,000	31.08	เริ่มผันน้ำ 4 ก.ค. - 20 ก.ค. 62

ภาพที่ ๒ การผันน้ำเพื่อรองรับภัยแล้ง ปี ๒๕๖๒

ทั้งนี้ จากการลงพื้นที่ติดตามความก้าวหน้า คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ค.ต.ป.กษ.) พบความเสี่ยงที่สำคัญ อันส่งผลกระทบต่อการบริหารลุ่มน้ำประแสร์และเป้าหมายการขับเคลื่อนแผนงาน/โครงการภายใต้แผนการพัฒนาเพื่อรองรับระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ระยะ ๑๐ ปี ดังนี้

๑) ความเสี่ยงด้านงบประมาณ ส่วนราชการที่รับผิดชอบได้รับจัดสรรไม่ครอบคลุมแผนงาน/โครงการที่ได้รับอนุมัติตามมติคณะรัฐมนตรี เช่น ค่าเช่าที่ดิน ค่าสิ่งก่อสร้าง

๒) ความเสี่ยงด้านความพร้อมของสถานที่ดำเนินการ การเปิดโครงการเพื่อจัดหาหรือพัฒนาแหล่งน้ำใหม่เพิ่มเติมในพื้นที่ ปัจจุบันและในอนาคตมีความยุ่งยากสำหรับการดำเนินงานตั้งแต่กระบวนการเริ่มเสนอโครงการ การประชาสัมพันธ์ชุมชน การขออนุญาตใช้พื้นที่ดำเนินการ เนื่องจากติดปัญหาข้อกฎหมายของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ทส.) จำนวน ๓ ฉบับ ได้แก่

๒.๑ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔

๒.๒ พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗

๒.๓ พระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติและการอนุรักษ์สัตว์ป่า พ.ศ. ๒๕๑๘

ประกอบกับรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ของบางโครงการยังไม่ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ

๓) ความเสี่ยงด้านฐานข้อมูลปริมาณความต้องการใช้น้ำ ทั้งภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม การอุปโภค-บริโภค เนื่องจากปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานกลางในการจัดทำฐานข้อมูลที่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ความต้องการที่ครอบคลุมในระยะ ๑๐ ปี

ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการแผนงาน/โครงการภายใต้โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกมีประสิทธิภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ในการรองรับระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) สามารถบริหารจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างเพียงพอต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรม ครอบคลุมการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยและภัยแล้ง โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการเพื่อภาคการเกษตร การอุปโภค - บริโภค การรักษาระบบนิเวศ คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีข้อเสนอแนะที่ควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไข ตามที่ปรากฏในข้อค้นพบ

๓) ข้อค้นพบ

การดำเนินการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานภายใต้โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกสามารถส่งเสริมให้พื้นที่ในภาคตะวันออกเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจ เป็นแหล่งดึงดูดนักลงทุนจากต่างชาติ ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศดีขึ้นตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีความเสี่ยงที่ต้องพิจารณาปรับปรุงแก้ไข ดังนี้

ข้อค้นพบ	ข้อเสนอแนะ
๑) การจ่ายค่าชดเชยที่ดินให้กับราษฎรที่อยู่บริเวณพื้นที่การก่อสร้างอ่างเก็บน้ำคลองพะวาใหญ่ อ่างเก็บน้ำคลองทางแมว อ่างเก็บน้ำคลองวังโตนด ปัจจุบันการจ่ายค่าชดเชยยังไม่ครบทุกราย เพราะมีข้อจำกัดด้านงบประมาณที่ได้รับจัดสรร เนื่องจากในปี ๒๕๖๑ งบประมาณค่าชดเชยที่ดิน ที่กรมชลประทานได้รับจัดสรรในภาพรวมของหน่วยงาน ยังไม่เพียงพอสำหรับการจ่ายค่าชดเชยที่ดินให้กับราษฎรที่อยู่บริเวณพื้นที่การก่อสร้างตามงาน แผนงาน/โครงการที่สนับสนุนโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)	๑) สำนักงบประมาณควรพิจารณาจัดสรรงบประมาณค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้างเป็นการเฉพาะ สำหรับแผนงาน/โครงการภายใต้การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) อย่างเพียงพอ เพื่อมิให้กระทบกับการจ่ายค่าชดเชยที่ดินของแผนงาน/โครงการอื่นๆ ที่กรมชลประทานรับผิดชอบ
๒) คณะรัฐมนตรี มีมติเห็นชอบให้กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดำเนินการตามแผนการพัฒนาเพื่อรองรับ EEC จำนวน ๒ ครั้ง คือ - ครั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๐ จำนวน ๑๔ รายการ - ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ จำนวน ๑๗ รายการ ซึ่งแผนงานก่อสร้างที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้ดำเนินการบางแผนงาน/โครงการยังมิได้รับอนุมัติจัดสรรงบประมาณหรือยังมิได้รับอนุมัติให้เปิดโครงการอาจส่งผลกระทบต่อทำให้แผนงาน/โครงการไม่แล้วเสร็จ	๒) คณะรัฐมนตรีควรมอบหมายให้ สำนักงบประมาณ ทบทวนการพิจารณาจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับแผนงาน/โครงการที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบแล้ว เพื่อให้การดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการที่จะสนับสนุนโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) สามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนด

ข้อค้นพบ	ข้อเสนอแนะ
<p>ตามกรอบเวลา และไม่สามารถบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้เพียงพอต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรม</p>	
<p>๓) ผลการดำเนินงานตามแผนงาน/โครงการเพื่อสนับสนุนโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ที่ ครม. เห็นชอบครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ บางรายการมีความล่าช้าอาจไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จได้ภายในระยะ ๑๐ ปี ที่ ครม. เห็นชอบ เช่น รายการอ่างเก็บน้ำคลองวังโตนด ยังไม่สามารถดำเนินการได้ เนื่องจากคณะกรรมการ ผู้ชำนาญการ ยังไม่เห็นชอบรายงานวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่กรมชลประทานเสนอ โดยคณะกรรมการฯ มีความเห็นให้กรมชลประทานปรับแก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกรมชลประทาน โดยสำนักบริหารโครงการอยู่ระหว่างดำเนินการปรับแก้ไข</p> <p>จากสาเหตุข้างต้น จะส่งผลกระทบต่อทำให้การบริหารจัดการน้ำเพื่อสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมตามโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ของกรมชลประทานอาจไม่บรรลุเป้าหมาย</p>	<p>๓) สำนักงบประมาณ ต้องพิจารณาสนับสนุนกรอบวงเงินงบประมาณ สำหรับรายการงานก่อสร้างตามที่ คณะรัฐมนตรีเห็นชอบแผนงาน/โครงการเพื่อสนับสนุนโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) เมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๐ และวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เพื่อให้กรมชลประทานสามารถดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำต้นทุน และจัดสรรน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค อุตสาหกรรมให้สมดุลกับภาคการเกษตรที่เจริญเติบโตควบคู่กันในปัจจุบันและอนาคตต่อไป</p> <p>กรณีรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ของรายการอ่างเก็บน้ำคลองวังโตนด กรมชลประทาน ควรเร่งรัดดำเนินการปรับแก้ไขสาระสำคัญตามความเห็นชอบของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) หรือเสนอข้อมูลเพิ่มเติมให้คณะกรรมการชำนาญการใช้ประกอบการพิจารณาเพิ่มเติม</p>
<p>๔) การพิจารณาอนุมัติแผนงาน/โครงการ บางรายการ ยังไม่มีความพร้อมเกี่ยวกับการขอใช้ประโยชน์ที่ดิน/พื้นที่ป่าต่างๆ ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมาย และระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งจะส่งผลเสียหายต่อเศรษฐกิจในอนาคต</p>	<p>๔.๑) สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ควรทบทวนการพิจารณาอนุมัติแผนงาน/โครงการ โดยควรพิจารณาถึงความพร้อมในการดำเนินการ และให้พิจารณาความจำเป็น เหมาะสม คุ่มค่า ตลอดจนตรวจสอบและจัดเตรียมความพร้อมในการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการนั้นๆ อย่างรอบคอบ ให้ถูกต้องครบถ้วนในทุกมิติก่อน เช่น ความพร้อมทางกายภาพของที่ตั้งโครงการ สภาพภูมิศาสตร์ กรรมสิทธิ์ครอบครอง โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรูปแบบรายการที่เหมาะสม ทั้งนี้ ให้พิจารณาให้ครอบคลุมถึงความพร้อมและความถูกต้องในกรณีที่ต้องมีการขอใช้ประโยชน์ในที่ดิน/พื้นที่ป่า ให้ชัดเจนล่วงหน้า เพื่อไม่ให้แผนงาน/โครงการเกิดความชะงักล่าช้า</p> <p>๔.๒) คณะรัฐมนตรีควรกำหนดให้มีคณะกรรมการกลาง หรือมอบหมายให้คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก พิจารณาแผนการใช้ประโยชน์ในที่ดินในภาพรวม ให้ครอบคลุมเรื่องการใช้พื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติเพื่อพัฒนาแหล่งน้ำต้นทุนให้มีความชัดเจน</p>

ข้อค้นพบ	ข้อเสนอแนะ
<p>๕) มีปริมาณน้ำท่าไหลทิ้งทะเลมากกว่าร้อยละ ๙๐ สูญเปล่าไปโดยไม่เกิดประโยชน์ ประกอบกับปัจจุบัน ยังไม่มีการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อใช้สนับสนุน การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ หรือมีแต่ยังไม่ครอบคลุม กับปริมาณความต้องการใช้สำหรับการอุปโภค - บริโภค ภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรมที่จะมีเพิ่มขึ้นในอนาคต</p>	<p>๕) เห็นควรให้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) ทำการศึกษาหาแนวทางในการบริหารจัดการ น้ำจำนวนดังกล่าว ทั้งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินมาใช้ ประโยชน์ให้เต็มศักยภาพในทุกกิจกรรม รวมทั้งขอ ความร่วมมือกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น กรม ทรัพยากรน้ำบาดาล กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เป็นต้น เพื่อร่วมกันพิจารณาศึกษาความเหมาะสมและ ความจำเป็นในการพัฒนาแหล่งน้ำอื่นๆ เพื่อเก็บกัก น้ำท่าที่ไหลลงทะเลที่มีถึงประมาณ ๙๐% หรือการ ก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น เขื่อนเก็บน้ำใต้ดิน และ ธนาคารน้ำใต้ดิน หรือการนำบ่อบาดาลมาใช้เพื่อ ภาคการเกษตร เป็นต้น เนื่องจากพื้นที่ภาคตะวันออก มีขีดจำกัดด้านการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน เพราะพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าในเขตอุทยานและบางส่วน เป็นพื้นที่เอกชนที่มีราคาซื้อ - ขายค่อนข้างสูง จึงทำให้ ยากต่อการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน ดังนั้น การทำเขื่อน เก็บกักน้ำใต้ดินและธนาคารน้ำใต้ดิน จึงเป็นทางเลือกที่ เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และสมควรส่งเสริมให้มีการ พิจารณาศึกษาความเหมาะสมเบื้องต้น (Pre-Feasibility Study) ทั้งนี้ ควรมีการขอความร่วมมือทางวิชาการ เกี่ยวกับด้านการทำเขื่อนเก็บกักน้ำใต้ดินจากประเทศที่ มีความเชี่ยวชาญ เช่น ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี หรือประเทศอื่นๆ ที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ ด้านการก่อสร้างเขื่อนใต้ดิน</p>
<p>๖) การจัดทำข้อมูล water balance ของแผนงาน/ โครงการเพื่อสนับสนุนโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจ ภาคตะวันออก (EEC) ในปัจจุบัน อาจไม่ได้มีการคำนึง ถึงว่าหากบางโครงการไม่แล้วเสร็จตามกรอบระยะเวลา ที่กำหนดจะนำน้ำจากแหล่งใดมาชดเชยให้กับพื้นที่ EEC ซึ่งอาจต้องมีความจำเป็นต้องผันน้ำข้ามลุ่มน้ำ เพื่อมาสนับสนุนพื้นที่ EEC โดยจะต้องผ่านขั้นตอน การพิจารณาของคณะกรรมการลุ่มน้ำ และสำนักงาน ทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) เห็นชอบก่อน จึงจะ ดำเนินการได้ซึ่งอาจเกิดความล่าช้า</p>	<p>๖) กรมชลประทานควรพิจารณาทบทวนข้อมูล water balance ของแผนงาน/โครงการเพื่อสนับสนุน โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) โดยให้พิจารณาปัจจัย/ตัวแปรที่มีผลกระทบต่อ การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีอย่างจำกัด ทั้งนี้รัฐบาล และสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) ควรให้ ความสำคัญกับการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำด้วย</p>

ข้อค้นพบ	ข้อเสนอแนะ
<p>๗) แผนงาน/โครงการของกรมชลประทาน เพื่อสนับสนุนโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) หลายโครงการมีการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำ ในอนาคตคาดว่าทุกลุ่มน้ำประชาชนจะมีการใช้น้ำเพิ่มมากขึ้นในทุกกิจกรรม อาจเกิดการหวงน้ำและเก็บรักษาน้ำไว้ใช้ในลุ่มน้ำของตนเอง ไม่ยอมให้ผันน้ำไปลุ่มน้ำอื่น อาจก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับแผนการใช้น้ำของ EEC ได้</p>	<p>๗) เห็นควรให้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) พิจารณากำหนดมาตรการต่างๆ ในการบริหารจัดการน้ำ ในกรณีการผันน้ำข้ามลุ่มน้ำ ไม่ให้เกิดปัญหา และมีผลกระทบกับแผนการใช้น้ำของ EEC และการใช้น้ำในทุกกิจกรรมของทุกลุ่มน้ำด้วย</p>

๒.๒ โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

๑) ที่มาของโครงการ

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดแนวทางของการพัฒนา (Road Map) จำนวน ๔ แผน ประกอบด้วย แผนปรับโครงสร้างและพัฒนาการผลิต แผนเพิ่มศักยภาพสหกรณ์ในการดำเนินการเชิงพาณิชย์ แผนเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ ดิน และที่ดิน และแผนแก้ไขปัญหาเกษตรกรอย่างยั่งยืน ซึ่งมีโครงการรองรับการดำเนินการดังกล่าว จำนวน ๑๓ โครงการ ประกอบด้วย

- (๑) ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร
- (๒) ระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่
- (๓) การบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning by Agri - Map)
- (๔) เกษตรทฤษฎีใหม่
- (๕) เกษตรอินทรีย์
- (๖) Smart Farmer
- (๗) Smart Officer
- (๘) ธนาкарสินค้าเกษตร
- (๙) ยกระดับสหกรณ์ให้เข้มแข็ง
- (๑๐) การผลิตข้าวครบวงจร
- (๑๑) พัฒนาและยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร
- (๑๒) ระบบส่งน้ำและกระจายน้ำ
- (๑๓) พัฒนาพื้นที่ ส.ป.ก. ตามมาตรา ๔๔

และมีโครงการที่สำคัญ คือ การปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตรด้านสินค้าพืช ปศุสัตว์ และประมง ประกอบกับในขณะนั้นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (พลเอก ฉัตรชัย สาริกัลยะ) ได้ให้ความสำคัญในเรื่องของการลดต้นทุนการผลิต จึงเกิดแนวความคิดในการรวมแปลงการผลิตสินค้าของเกษตรกรเป็นระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่จะทำให้เกิดกิจกรรมการลดต้นทุนการผลิตตามที่ได้กำหนดไว้ และสามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะเป็นการช่วยให้เกษตรกรสามารถเพิ่มโอกาสในการแข่งขันให้กับสินค้าเกษตรได้ แต่อย่างไรก็ตามโครงสร้างภาคการเกษตรของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นครัวเรือนเกษตรกรรายย่อยที่มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรขนาดเล็ก และเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ การดำเนินการในลักษณะดังกล่าวทำให้ภาคการเกษตรต้องเผชิญกับปัญหา และข้อจำกัดต่างๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อรายได้และคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร เช่น ปัญหาด้านต้นทุนการผลิต ได้แก่ ค่าพันธุ์พืช ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ค่าใช้จ่ายของเครื่องจักรกลการเกษตร และค่าจ้างแรงงานด้านการเกษตร รวมทั้ง ปัญหาการขาดอำนาจในการต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิต (Production Process) การจัดการโซ่อุปทาน (Supply Chain) และปัญหาด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่ยังไม่เข้าถึงตัวของเกษตรกรได้เท่าที่ควร เพื่อเป็นการลดข้อจำกัดดังกล่าว จึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มในการผลิตสินค้าการเกษตร และมีการบริหารจัดการในด้านต่างๆ ร่วมกัน

ดังนั้น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มอบหมายให้กรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีการกิจในการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกรให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของสินค้าเกษตร และเพิ่มรายได้ของเกษตรกร ตลอดจนดูแลคุณภาพชีวิตของเกษตรกร จัดทำ “โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่” ที่มีการบริหารจัดการร่วมกัน

ให้เกษตรกรเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน ผลักดันให้เกษตรกรรวมกลุ่มในการผลิตเพื่อร่วมกันจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพดี ราคาถูก และการใช้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสม เช่น เครื่องจักรกลการเกษตร (Motor Pool) เพื่อลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตลอดจนการจัดการด้านการตลาด ช่วยพัฒนาเกษตรกรให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้น มีการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามศักยภาพไปสู่การพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรตามความต้องการของตลาด ด้วยการบูรณาการทุกภาคส่วน โดยหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวก เป็นการเพิ่มอำนาจการต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิตตลอดโซ่อุปทาน

โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่เป็นการดำเนินงานซึ่งเน้นการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ โดยวางระบบการผลิตและการบริหารจัดการในแนวทางเดียวกัน เพื่อประหยัดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยเน้นการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ตามนโยบายการตลาดนำการผลิต นำไปสู่การจัดการสินค้าเกษตรสู่สมดุระหว่างอุปสงค์และอุปทาน สร้างเสถียรภาพของราคาสินค้าเกษตรได้อย่างมั่นคงในอนาคต โดยเกษตรกรยังคงเป็นเจ้าของพื้นที่และร่วมกันดำเนินการบริหารจัดการการผลิต ทั้งนี้ การกำหนดพื้นที่เป้าหมายของการทำเกษตรแบบแปลงใหญ่ สามารถดำเนินการในพื้นที่ต่างๆ เช่น พื้นที่ในเขตชลประทาน พื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน พื้นที่ในเขตสหกรณ์นิคม และพื้นที่เกษตรทั่วไป โดยเกษตรกรสมาชิกแบบแปลงใหญ่จะร่วมกันกำหนดเป้าหมายการผลิต การถ่ายทอดเทคโนโลยี การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตทุกขั้นตอน จนถึงเชื่อมโยงตลาดกับภาคเอกชนแบบประชารัฐ การปรับระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จะก่อให้เกิดความร่วมมือในการผลิต โดยเกษตรกรหรือองค์กรเกษตรกรในพื้นที่ที่มีการดำเนินกิจกรรมที่ใกล้เคียงกันหรือติดต่อกันเป็นแปลงใหญ่ทำให้เกิดขนาดเศรษฐกิจที่ใหญ่ขึ้น และลดต้นทุนการผลิตได้ (Economy of Scale)

● วัตถุประสงค์

- ๑) เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่ม มีการบริหารจัดการร่วมกัน เพื่อให้เกิดการรวมตัวกันผลิตและรวมกันจำหน่ายโดยมีตลาดรองรับที่แน่นอน
- ๒) เพื่อให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนการผลิตและมีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น รวมทั้งผลผลิตมีคุณภาพได้มาตรฐาน ภายใต้การบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

● พื้นที่และเป้าหมายในการดำเนินงาน

การดำเนินการภายใต้โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่มีพื้นที่ในการดำเนินการ จำนวน ๗๗ จังหวัด โดยมีเป้าหมาย ๖๐% ของพื้นที่การเกษตร (๙๐ ล้านไร่) มีการรวมตัวกันผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่ โดยเป้าหมายของการดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ตามยุทธศาสตร์การเกษตรและสหกรณ์ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) และแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) มีรายละเอียด ดังนี้

ปี	จำนวนแปลง* (แปลง)	จำนวนพื้นที่* (ล้านไร่)	ร้อยละของพื้นที่ทำการเกษตร
พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔	๗,๐๐๐	๓๐	๒๐
พ.ศ. ๒๕๖๕ – ๒๕๖๙	๙,๐๐๐	๔๕	๓๐
พ.ศ. ๒๕๗๐ – ๒๕๗๔	๑๒,๐๐๐	๖๐	๖๐
พ.ศ. ๒๕๗๕ – ๒๕๗๙	๑๔,๕๐๐	๙๐	๙๐

หมายเหตุ * เป็นตัวเลขสะสม

ที่มา : ยุทธศาสตร์การเกษตรและสหกรณ์ ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙) ในแผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔), กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- **ผลผลิตและผลลัพธ์ของการดำเนินงาน**

- **ผลผลิต** : ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ พื้นที่การเกษตรได้รับการพัฒนาสู่ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ไม่น้อยกว่า ๑,๗๕๐ แปลง

- **ผลลัพธ์** : เกษตรกรในพื้นที่แปลงใหญ่มีการรวมกลุ่มผลิตสินค้าเกษตรตามแนวทางการส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่โดยมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานที่เน้นการลดต้นทุนการผลิต การเพิ่มผลผลิต มีการตลาดรองรับ ภายใต้การบริหารจัดการที่ดีสามารถเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันสินค้าเกษตรและสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกร สามารถลดต้นทุนการผลิตร้อยละ ๒๐ และผลผลิตเพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๐

- **ตัวชี้วัดเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของการดำเนินงาน**

- **ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ** : ในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ พื้นที่การเกษตรได้รับการพัฒนาสู่ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ไม่น้อยกว่า ๑,๗๕๐ แปลง

- **ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ**

- ๑) เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ ๖๐ มีการลดต้นทุนการผลิต และผลผลิตสินค้าเกษตรเพิ่มขึ้น

- ๒) เกษตรกรที่เป็นสมาชิกแปลงใหญ่ร้อยละ ๖๐ ผ่านการตรวจประเมินเบื้องต้น เพื่อขอรับรองคุณภาพการผลิต

- **หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการดำเนินงาน**

- **หลักเกณฑ์**

- การส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นระบบที่ยึดพื้นที่เป็นหลักในการดำเนินงาน ลักษณะบูรณาการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมกับการร่วมมือร่วมใจของเกษตรกรที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มการผลิต ผู้จัดการแปลงเป็นผู้บริหารจัดการพื้นที่ ในทุกกิจกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

- (๑) มีการผลิตในพื้นที่เหมาะสมตามข้อมูลแผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก (Agri Map) หรือเป็นพื้นที่ที่สามารถปรับปรุงและพัฒนาได้

- (๒) มีขนาดการผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุน (Economy of Scale) สามารถใช้ปัจจัยการผลิตร่วมกันจากการรวมซื้อรวมขาย การใช้เครื่องมือ/อุปกรณ์/เครื่องจักรกลร่วมกันได้อย่างคุ้มค่า ซึ่งจะส่งผลให้ต้นทุนการผลิตลดลง

- (๓) มีกระบวนการกลุ่มที่เข้มแข็ง เช่น กลุ่มเกษตรกร วิชากิจชุมชน หรือสหกรณ์ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และง่ายต่อการเข้าถึงการส่งเสริม สนับสนุนจากภาครัฐทั้งด้านองค์ความรู้ แหล่งทุน ให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งต่อไปในอนาคต

- (๔) มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม หรือนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการผลิต

- (๕) มีช่องทางทางการตลาดรองรับ และสามารถเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนาตลาดให้กว้างขวางและหลากหลายยิ่งขึ้น

- (๖) มีปัจจัยพื้นฐาน เช่น แหล่งน้ำ/ปริมาณน้ำเพียงพอต่อการผลิต

- (๗) มีการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ เช่น ลานตาก โรงคัดแยก ลานเท เป็นต้น เข้ามาใช้ในการพัฒนาการผลิต

- (๘) มีการกำหนดมาตรฐานการผลิต และเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบ รับรองสินค้าที่สามารถทำได้หรือเป็นที่ต้องการของตลาด

(๙) มีการกำหนดเป้าหมายและแผนปฏิบัติการ รวมทั้งการจัดทำแผนธุรกิจของกลุ่ม
ที่ชัดเจน

(๑๐) มีผู้จัดการแปลงที่มีศักยภาพและสามารถบริหารจัดการได้

➤ เงื่อนไข

(๑) เกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมกลุ่ม เข้าร่วมดำเนินการโดยเป็นการรวมแปลงผลิต
สินค้าชนิดเดียวกัน ซึ่งแปลงไม่จำเป็นต้องอยู่ติดกันเป็นผืนเดียว แต่ควรอยู่ภายในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน สินค้าควร
เป็นสินค้าหลักของเกษตรกร พื้นที่ที่มีความเหมาะสม มีศักยภาพที่จะพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจ และสามารถบริหาร
จัดการได้เอง

(๒) ขนาดพื้นที่และจำนวนเกษตรกร จำแนกออกเป็น ๓ ประเภทสินค้า ดังนี้

- ประเภทที่ ๑ พืชไร่ ปาล์มน้ำมัน ยางพารา และข้าว จะต้องมีความขนาดของพื้นที่
รวมกันไม่น้อยกว่า ๓๐๐ ไร่ และเกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่า ๓๐ ราย

- ประเภทที่ ๒ ไม้ผล พืชผัก ไม้ดอกไม้ประดับ สมุนไพร จะต้องมีความขนาดของพื้นที่
รวมกันไม่น้อยกว่า ๓๐๐ ไร่ หรือเกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่า ๓๐ ราย

- ประเภทที่ ๓ ประมงและปศุสัตว์ ฟาร์มและแมลง จะต้องมีความขนาดของพื้นที่รวมกัน
ไม่น้อยกว่า ๓๐๐ ไร่ หรือเกษตรกรสมัครใจเข้าร่วมโครงการไม่น้อยกว่า ๓๐ ราย

หมายเหตุ สินค้าปศุสัตว์นอกจากต้องมีขนาดพื้นที่หรือจำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการแล้ว สามารถคิดเป็น
หน่วยของสินค้าปศุสัตว์ จำนวน ๕๐๐ หน่วย ซึ่งมีการคำนวณตามชนิดของสัตว์ อาทิ เช่น

(๑) โค จำนวน ๗๖๙ ตัว (โดย ๑ ตัว เท่ากับ ๐.๖๕ หน่วย)

(๒) กระบือ จำนวน ๗๑๕ ตัว (โดย ๑ ตัว เท่ากับ ๐.๗๐ หน่วย)

(๓) แพะ/แกะ จำนวน ๕,๐๐๐ ตัว (โดย ๑ ตัว เท่ากับ ๐.๐๑ หน่วย)

(๔) สัตว์ปีก จำนวน ๕๐,๐๐๐ ตัว (โดย ๑ ตัว เท่ากับ ๐.๐๑ หน่วย)

(๕) ฟาร์มพันธุ์/ฟาร์มโรง/ชั้นโรง ๘๓๓ ไร่ (โดย ๑ ไร่ เท่ากับ ๐.๖ หน่วย)

(๖) จิ้งหรีด ๘๓๓ บ่อ (โดย ๑ บ่อ เท่ากับ ๐.๖ หน่วย)

● วิธีการ ขั้นตอนในการดำเนินการเข้าร่วมโครงการ

➤ ขั้นตอนการเตรียมการ

- เจ้าหน้าที่ภาครัฐ/เอกชน ศึกษาทำความเข้าใจหลักเกณฑ์เงื่อนไข ขั้นตอนการ
ดำเนินงาน วิธีการเข้าร่วมการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินงาน

- เกษตรกร/องค์กรเกษตรกร ศึกษาทำความเข้าใจหลักการ วิธีการส่งเสริมการเกษตร
แบบแปลงใหญ่ และประเมินศักยภาพตนเอง เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเข้าร่วมการส่งเสริม
การเกษตรแบบแปลงใหญ่ตามความสมัครใจ

➤ การสมัครเข้าร่วมโครงการ

เกษตรกร/องค์กรเกษตรกร ที่สนใจเข้าร่วมโครงการสามารถยื่นใบสมัครได้ที่
หน่วยงานกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว สำนักงานประมง
อำเภอ สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ สำนักงานสหกรณ์จังหวัด เป็นต้น พร้อมทั้งจัดทำข้อมูลโครงสร้างการบริหาร
จัดการกลุ่มส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ได้แก่ รายชื่อ ประธานกลุ่ม ผู้จัดการแปลง และสมาชิกกลุ่มตาม
แบบฟอร์มที่กำหนด ซึ่งการเข้าร่วมโครงการจะแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

- เกษตรกร/องค์กรเกษตรกร ที่สนใจรวมตัวกันตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด
และสมัครเข้าร่วมโครงการ

- หน่วยงานหรือองค์กรที่รับผิดชอบ เสนอเกษตรกร/องค์กรเกษตรกรที่มีศักยภาพมีคุณสมบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด และสมัครเข้าร่วมโครงการ

➤ การตรวจสอบข้อมูล

หน่วยงานหรือองค์กรที่รับสมัคร ทำการตรวจสอบเอกสารข้อมูลเบื้องต้นให้ครบถ้วน และส่งให้เลขาธิการกรมการขับเคลื่อนนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แบบเบ็ดเสร็จพิจารณา ซึ่งในปัจจุบันได้ปรับเป็นคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายและการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรระดับจังหวัด (Chief of Operation)

➤ การพิจารณา

คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายและการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรระดับจังหวัด (Chief of operation) ทำการพิจารณา ตรวจสอบคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข พร้อมทั้งพิจารณาผู้จัดการแปลง ทั้งนี้ผู้จัดการแปลงอาจเป็นเจ้าหน้าที่หรือเกษตรกรที่มีเจ้าหน้าที่ภาครัฐเป็นพี่เลี้ยง หรือผู้แทนภาคเอกชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ในกรณีที่แปลงใหญ่เกษตรสมัยใหม่ที่มีเอกชนเข้าร่วมในการบริหารจัดการ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เป็นพี่เลี้ยงหรือทำงานร่วมกับภาคเอกชน ให้พิจารณาตามภารกิจที่เกี่ยวข้อง

➤ ผลการพิจารณาให้การรับรอง

- กรณีผ่านการรับรอง : คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายและการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรระดับจังหวัด (Chief of operation) แจ้งผลการรับรองให้คณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ของจังหวัด และหน่วยงานที่รับสมัครทราบผลการพิจารณา พร้อมทั้งแจ้งกรมส่งเสริมการเกษตรทราบ เพื่อขึ้นทะเบียนเป็นแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- กรณีไม่ผ่านการรับรอง : คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายและการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรระดับจังหวัด (Chief of Operation) แจ้งผลการพิจารณาให้หน่วยงานที่รับสมัคร เพื่อแจ้งให้เกษตรกร/องค์กรเกษตรกร ทำการปรับปรุง/แก้ไข ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการ

● ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแปลงใหญ่ภาพรวม ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ สามารถสรุปได้ ดังนี้

แปลง ปี	จำนวนแปลง	เกษตรกร (ราย)	พื้นที่ (ไร่)
พ.ศ. ๒๕๕๙	๕๙๔	๘๑,๔๘๕	๑,๓๗๖,๗๘๓
พ.ศ. ๒๕๖๐	๑,๗๘๙	๑๑๗,๐๒๖	๒,๐๔๕,๒๕๑
พ.ศ. ๒๕๖๑	๑,๗๒๒	๘๕,๔๕๕	๑,๓๖๐,๘๕๑
รวม	๔,๑๐๕	๒๘๓,๙๖๖	๔,๗๘๒,๘๘๕

โดยสามารถแบ่งเป็นสินค้าข้าว จำนวน ๒,๒๐๖ แปลง สินค้าพืชไร่ จำนวน ๕๐๘ แปลง สินค้าไม้ยืนต้น จำนวน ๓๗๒ แปลง สินค้าผัก/สมุนไพร จำนวน ๑๕๔ แปลง สินค้าไม้ผล จำนวน ๓๙๒ แปลง สินค้าหม่อนไหม จำนวน ๓๑ แปลง สินค้าไม้ดอกไม้ประดับ จำนวน ๓๔ แปลง สินค้าปศุสัตว์ จำนวน ๒๗๘ แปลง สินค้าประมง จำนวน ๙๕ แปลง สินค้าแมลงเศรษฐกิจ จำนวน ๓๒ แปลง และสินค้าอื่นๆ จำนวน ๓ แปลง ดังแสดงรายละเอียดในตาราง

ประเภทสินค้า	ปี พ.ศ. ๒๕๕๙		ปี พ.ศ. ๒๕๖๐		ปี พ.ศ. ๒๕๖๑	
	จำนวนแปลง	ขนาดพื้นที่ (ไร่)	จำนวนแปลง	ขนาดพื้นที่ (ไร่)	จำนวนแปลง	ขนาดพื้นที่ (ไร่)
๑. ข้าว	๓๗๙	๙๙๗,๓๖๓	๙๑๑	๑,๑๙๘,๐๖๙	๙๑๖	๗๘๘,๒๙๔.๕๐
๒. พืชไร่	๘๐	๑๘๗,๘๕๗	๒๒๗	๓๓๗,๗๐๔	๒๐๑	๒๑๙,๓๙๒.๕๐
๓. ไม้ยืนต้น	๒๑	๘๗,๕๔๘.๕๐	๑๙๕	๑๗๘,๔๒๑	๑๕๖	๑๒๘,๓๕๔.๕๐
๔. ผัก/สมุนไพร	๑๙	๑๗,๗๔๔	๘๒	๕๙,๐๑๐	๕๓	๓๐,๔๔๑
๕. ไม้ผล	๕๐	๕๗,๔๐๘	๑๘๕	๑๒๒,๗๗๖.๕๐	๑๕๗	๘๓,๔๔๔.๗๕
๖. หม่อนไหม	๓	๗,๘๗๗	๙	๔๖,๖๓๒	๑๙	๗,๔๓๘.๒๕
๗. ไม้ดอกไม้ประดับ	๑	๔,๓๗๙	๒๗	๑๒,๘๐๗	๖	๑,๒๗๒.๒๕
๘. ปศุสัตว์	๒๒	๑๖,๖๐๖	๑๐๗	๗๕,๓๖๐	๑๔๙	๙๙,๕๖๔
๙. ประมง	๑๙	-	๒๒	-	๕๔	-
๑๐. แผลงเศรษฐกิจ	-	-	๒๒	๑๒,๗๘๒	๑๐	๑,๘๓๒.๗๕
๑๑. อื่นๆ	-	-	๒	๑,๖๘๙	๑	๘๑๖.๕๐
รวม	๕๙๔	๑,๓๗๖,๗๘๒.๕๐	๑,๗๘๙	๒,๐๔๕,๒๕๐.๕๐	๑,๗๒๒	๑,๓๖๐,๘๕๑

● งบประมาณในภาพรวมได้รับการจัดสรรในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑

หน่วยงาน	ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ (ล้านบาท)		ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ (ล้านบาท)		ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ (ล้านบาท)	
	ได้รับการจัดสรร	ผลการเบิกจ่าย	ได้รับการจัดสรร	ผลการเบิกจ่าย	ได้รับการจัดสรร	ผลการเบิกจ่าย
๑. กรมการข้าว	๓๐๐.๑๐	๒๘๓.๔๑	๔๗๘.๖๑	๓๖๙.๘๖	๗๗๘.๒๘	๕๐๘.๓๒
๒. กรมตรวจบัญชีสหกรณ์	-	-	๒๕.๒๐	๒๕.๒๐	๓๓.๖๗	๓๓.๖๗
๓. กรมประมง	-	-	๓๘.๓๙	๓๘.๘๒	๗๒.๐๓	๖๖.๑๐
๔. กรมปศุสัตว์	-	-	๘.๑๙	๗.๔๙	๒๖.๘๕	๒๔.๑๒
๕. กรมพัฒนาที่ดิน	๑๘.๐๖	๑๘.๐๒	๗๐.๗๑	๗๐.๔๒	๑๒๔.๕๗	๑๑๘.๐๖
๖. กรมวิชาการเกษตร	-	-	๑๒.๖๘	๑๒.๕๘	๑๗.๑๑	๑๗.๐๘
๗. กรมส่งเสริมการเกษตร	๓๒.๙๐	๓๑.๗๓	๑๒๐.๕๒	๑๑๘.๕๓	๖๑๙.๑๕	๕๙๗.๐๓
๘. กรมส่งเสริมสหกรณ์	-	-	๕.๒๘	๕.๒๘	๒๘.๓๗	๒๘.๓๖
๙. กรมหม่อนไหม	๔.๕๓	๔.๕๓	๘.๖๘	๘.๒๔	๑๑.๑๐	๑๐.๓๒
๑๐. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	-	-	๒๘.๙๖	๑๗.๙๓	๗๑.๘๓	๕๙.๐๙
๑๑. สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ	-	-	๒๒.๑๐	๒๒.๘๘	๒๖.๕๐	๒๐.๒๔
๑๒. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	-	-	๓.๙๖	๓.๑๓	๒.๖๑	๒.๕๖
รวม	๓๕๕.๕๙	๓๓๗.๖๙	๘๒๓.๒๘	๖๙๕.๓๖	๑,๘๑๒.๐๗	๑,๔๘๔.๙๕

หมายเหตุ : ๑. ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ กรมพัฒนาที่ดินเบิกจ่ายงบดำเนินงานแทนกรมการข้าว จำนวน ๑๘.๐๒ ล้านบาท
 ๒. ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ กรมพัฒนาที่ดินเบิกจ่ายงบกลางแทนกรมการข้าว จำนวน ๒๒.๒๕ ล้านบาท
 ๓. ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ กรมพัฒนาที่ดินเบิกจ่ายงบดำเนินงานแทนกรมการข้าว จำนวน ๑๘.๒๒ ล้านบาท

ที่มา : ข้อมูลการจัดสรรงบประมาณและผลการเบิก - จ่ายงบประมาณในระบบ GFMIS ของส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เข้าร่วมดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

จากตารางเป็นการเปรียบเทียบการใช้จ่ายงบประมาณของส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่เป็นหน่วยงานงานในการดำเนินโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ ซึ่งได้รับการจัดสรรงบประมาณทั้งสิ้น จำนวน ๒,๙๙๐.๙๔ ล้านบาท และมีผลการใช้จ่ายงบประมาณ จำนวน ๒,๕๑๘ ล้านบาท ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละปีงบประมาณ ดังนี้

๑. การดำเนินโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน ๓๕๕.๕๙ ล้านบาท และมีผลการเบิกจ่าย จำนวน ๓๓๗.๖๙ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๙๗

๒. การดำเนินโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน ๘๒๓.๒๘ ล้านบาท และมีผลการเบิกจ่าย จำนวน ๖๙๕.๓๖ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๘๔.๔๖

๓. การดำเนินโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน ๑,๘๑๒.๐๗ ล้านบาท และมีผลการเบิกจ่าย จำนวน ๑,๔๘๔.๙๕ ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ ๘๑.๙๕

● **การประเมินผลสัมฤทธิ์โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร**

ศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ได้ดำเนินการประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ ในพื้นที่ ๒๘ จังหวัด กระจายครอบคลุมทั่วประเทศ โดยดำเนินการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๑,๙๙๐ ตัวอย่าง และผู้จัดการแปลง จำนวน ๑๙๙ ตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น จำนวน ๒,๑๘๙ ตัวอย่าง ซึ่งมีผลลัพธ์ของโครงการ ดังนี้

(๑) **แปลงใหญ่ปี พ.ศ. ๒๕๕๙** เป็นการดำเนินการปีที่ ๓ ซึ่งการดำเนินการส่วนใหญ่เต็มประสิทธิภาพแล้ว โดยผลลัพธ์จากการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ พบว่า เกษตรกร ร้อยละ ๗๗.๔๔ มีรายได้สุทธิที่เพิ่มขึ้นจากก่อนมีโครงการ (เป็นการเปรียบเทียบระหว่างปีเพาะปลูก ๒๕๕๘/๒๕๕๙ กับปีเพาะปลูก ๒๕๖๐/๒๕๖๑) โดยกลุ่มสินค้าข้าวเพิ่มขึ้น ๒,๑๖๙ บาท/ไร่ กลุ่มสินค้าพืชไร่ ๔,๕๔๒ บาท/ไร่ กลุ่มสินค้าไม้ยืนต้น ๖,๒๑๘ บาท/ไร่ กลุ่มสินค้าไม้ผล ๑๐,๐๕๑ บาท/ไร่ กลุ่มสินค้าพืชผัก ๑๖,๓๘๙ บาท/ไร่ กลุ่มสินค้าปศุสัตว์ ๒๐๗,๕๔๙ บาท/ฟาร์ม และกลุ่มสินค้าประมง ๑๑,๓๑๓ บาท/ไร่ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

(๑.๑) **ด้านการลดต้นทุนการผลิต** เกษตรกร ร้อยละ ๘๓.๑๔ มีต้นทุนค่าปัจจัยการผลิตลดลง โดยกลุ่มสินค้าข้าวลดลง ๖๘๙ บาท/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๒๖ กลุ่มสินค้าพืชไร่ลดลง ๑,๐๘๐ บาท/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๐๔ กลุ่มสินค้าไม้ยืนต้นลดลง ๙๔๑ บาท/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓๑ กลุ่มสินค้าไม้ผลลดลง ๙๕๓ บาท/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘.๒๙ กลุ่มสินค้าพืชผักลดลง ๑,๔๗๐ บาท/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๙.๐๑ กลุ่มสินค้าปศุสัตว์ลดลง ๔๗,๓๒๔ บาท/ฟาร์ม คิดเป็นร้อยละ ๒.๖๐ และกลุ่มสินค้าประมงลดลง ๓,๙๙๘ บาท/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘.๑๔

(๑.๒) **ด้านการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วย** เกษตรกร ร้อยละ ๕๕.๐๓ มีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น โดยกลุ่มสินค้าข้าวเพิ่มขึ้น ๗๕ กิโลกรัม/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๒๐ กลุ่มสินค้าพืชไร่เพิ่มขึ้น ๙๔๗ กิโลกรัม/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๓๗ กลุ่มสินค้าไม้ยืนต้นเพิ่มขึ้น ๑๕๘ กิโลกรัม/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๑๓ กลุ่มสินค้าไม้ผลเพิ่มขึ้น ๗๓ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๔๖ กลุ่มสินค้าพืชผักเพิ่มขึ้น ๓๕๓ กิโลกรัม/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘.๙๙ กลุ่มสินค้าปศุสัตว์เพิ่มขึ้น (โคนม ๑๒,๗๔๑ กิโลกรัม/ฟาร์ม โคนเนื้อ ๑.๔ ตัว/ฟาร์ม) คิดเป็นร้อยละ ๖.๐๕ และกลุ่มสินค้าประมงเพิ่มขึ้น ๘๑ กิโลกรัม/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๖๔

(๑.๓) **ด้านการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร** เกษตรกร ร้อยละ ๔๗.๐๗ ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ในปีเพาะปลูก ๒๕๖๐/๒๕๖๑ โดยมีเกษตรกร ร้อยละ ๑๘.๒๐ ได้รับการรับรองเพิ่มขึ้นจากก่อนมีโครงการ

(๑.๔) **ด้านการตลาด** มีแปลงใหญ่ที่ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน ร้อยละ ๖๒.๑๒ โดยเกษตรกร ร้อยละ ๒๘.๘๕ นำผลผลิตไปจำหน่ายกับเอกชนที่ทำข้อตกลงร่วมกันไว้ มีเกษตรกร ร้อยละ ๑๗.๔๕ ขายผลผลิตได้ในราคาที่สูงกว่าราคาตลาด

(๑.๕) **ด้านบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน** เกษตรกรมีการวางแผนการผลิตของกลุ่มร่วมกัน ร้อยละ ๗๘.๔๖ มีการซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกัน ร้อยละ ๕๒.๐๗ มีการผลิตร่วมกัน ร้อยละ ๓๒.๔๘ และมีการจำหน่ายผลผลิตร่วมกัน ร้อยละ ๓๐.๕๓

(๒) **แปลงใหญ่ปี พ.ศ. ๒๕๖๐** เป็นการดำเนินการปีที่ ๒ โดยผลลัพธ์จากการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ พบว่า เกษตรกร ร้อยละ ๖๔.๑๒ มีรายได้สุทธิทางการเกษตรที่เพิ่มขึ้นจากก่อนมีโครงการ (เป็นการเปรียบเทียบปีเพาะปลูก ๒๕๕๙/๒๕๖๐ กับปีเพาะปลูก ๒๕๖๐/๒๕๖๑) โดยกลุ่มสินค้าข้าวเพิ่มขึ้น ๑,๐๑๕ บาท/ไร่ กลุ่มสินค้าพืชไร่เพิ่มขึ้น ๓,๒๓๓ บาท/ไร่ กลุ่มสินค้าไม้ยืนต้นเพิ่มขึ้น ๒,๐๗๙ บาท/ไร่ กลุ่มสินค้าไม้ผลเพิ่มขึ้น ๔,๘๙๔ บาท/ไร่ กลุ่มสินค้าพืชผักเพิ่มขึ้น ๓,๘๐๓ บาท/ไร่ กลุ่มสินค้าปศุสัตว์เพิ่มขึ้น ๗๘,๙๖๔ บาท/ฟาร์ม กลุ่มสินค้าประมงเพิ่มขึ้น ๒,๓๗๙ บาท/ไร่ กลุ่มสินค้าหม่อนไหมเพิ่มขึ้น ๑,๗๘๐ บาท/ไร่ และกลุ่มสินค้าแมลงเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ๑,๕๗๔ บาท/ราย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

(๒.๑) **ด้านการลดต้นทุนการผลิต** เกษตรกรร้อยละ ๕๕.๓๒ มีต้นทุนค่าปัจจัยการผลิตลดลง โดยกลุ่มสินค้าข้าวลดลง ๓๕๙ บาท/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๐๘ กลุ่มสินค้าพืชไร่ลดลง ๔๙๘ บาท/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘.๗๓ กลุ่มสินค้าไม้ยืนต้นลดลง ๔๐๐ บาท/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔.๙๗ กลุ่มสินค้าไม้ผลลดลง ๒๕๗ บาท/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘.๖๒ กลุ่มสินค้าพืชผักลดลง ๘๕๗ บาท/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖.๓๑ กลุ่มสินค้าปศุสัตว์ลดลง ๖,๔๐๕ บาท/ฟาร์ม คิดเป็นร้อยละ ๑.๗๒ และกลุ่มสินค้าประมงลดลง ๕๖๖ บาท/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓.๔๐

(๒.๒) **ด้านการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วย** เกษตรกร ร้อยละ ๔๔.๔๒ มีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น โดยกลุ่มสินค้าข้าวเพิ่มขึ้น ๔๘ กิโลกรัม/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘.๑๒ กลุ่มสินค้าพืชไร่เพิ่มขึ้น ๓๙๑ กิโลกรัม/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๙.๙๓ กลุ่มสินค้าไม้ยืนต้นเพิ่มขึ้น ๑๓๕ กิโลกรัม/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗.๗๐ กลุ่มสินค้าไม้ผลเพิ่มขึ้น ๕๓ กิโลกรัมต่อไร่ คิดเป็นร้อยละ ๕.๕๒ กลุ่มสินค้าพืชผักเพิ่มขึ้น ๑๒๙ กิโลกรัม/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓.๔๘ กลุ่มสินค้าปศุสัตว์เพิ่มขึ้น (โคนม ๖,๙๓๓ กิโลกรัม/ฟาร์ม โคเนื้อ ๐.๔๔ ตัว/ฟาร์ม แพะ ๐.๓๑ ตัว/ฟาร์ม ไก่พื้นบ้าน ๓๑ ตัว/ฟาร์ม) คิดเป็นร้อยละ ๕.๒๗ กลุ่มสินค้าประมงเพิ่มขึ้น ๒๑ กิโลกรัม/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๕.๓๓ กลุ่มสินค้าหม่อนไหมเพิ่มขึ้น ๗ กิโลกรัมต่อไร่คิดเป็นร้อยละ ๒.๖๔ และกลุ่มสินค้าแมลงเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ๑ กิโลกรัม/ราย คิดเป็นร้อยละ ๒.๔๒

(๒.๓) **ด้านการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร** เกษตรกร ร้อยละ ๒๔.๑๔ ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP ในปีเพาะปลูก ๒๕๖๐/๒๕๖๑ โดยมีเกษตรกร ร้อยละ ๗.๒๘ ได้รับการรับรองเพิ่มขึ้นจากก่อนมีโครงการ

(๒.๔) **ด้านการตลาด** มีแปลงใหญ่ที่ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน ร้อยละ ๓๘.๗๑ โดยเกษตรกร ร้อยละ ๑๗.๒๐ นำผลผลิตไปจำหน่ายกับเอกชนที่ทำข้อตกลงร่วมกันไว้ มีเกษตรกร ร้อยละ ๑๒.๘๓ ขายผลผลิตได้ในราคาที่สูงกว่าราคาตลาด

(๒.๕) **ด้านบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน** เกษตรกรมีการวางแผนการผลิตของกลุ่มร่วมกัน ร้อยละ ๗๕.๘๐ มีการซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกัน ร้อยละ ๔๔.๗๔ มีการผลิตร่วมกัน ร้อยละ ๒๗.๒๗ และมีการจำหน่ายผลผลิตร่วมกัน ร้อยละ ๒๓.๙๓

(๓) **แปลงใหญ่ปี พ.ศ. ๒๕๖๑** เป็นการดำเนินการปีแรก โดยมีเกษตรกรที่เก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วร้อยละ ๒๐ ในกลุ่มสินค้าข้าว กลุ่มสินค้าพืชไร่ (ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) โดยผลลัพธ์เบื้องต้นจากเกษตรกรที่มีการเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว พบว่า เกษตรกร ร้อยละ ๖๖.๖๗ มีรายได้สุทธิทางการเกษตรที่เพิ่มขึ้นจากก่อนมีโครงการ (เป็นการเปรียบเทียบปีเพาะปลูก ๒๕๖๐/๒๕๖๑ กับปีเพาะปลูก ๒๕๖๑/๒๕๖๒) โดยกลุ่มสินค้าข้าวเพิ่มขึ้น ๗๖๖ บาท/ไร่ กลุ่มสินค้าพืชไร่ (ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) เพิ่มขึ้น ๑,๐๗๐ บาท/ไร่ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

(๓.๑) **ด้านการลดต้นทุนการผลิต** เกษตรกร ร้อยละ ๖๕.๓๘ มีต้นทุนค่าปัจจัยการผลิตลดลง ๒๕๒ บาท/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖.๘๔ และกลุ่มสินค้าพืชไร่ (ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์) ลดลง ๒๘๕ บาท/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗.๓๙

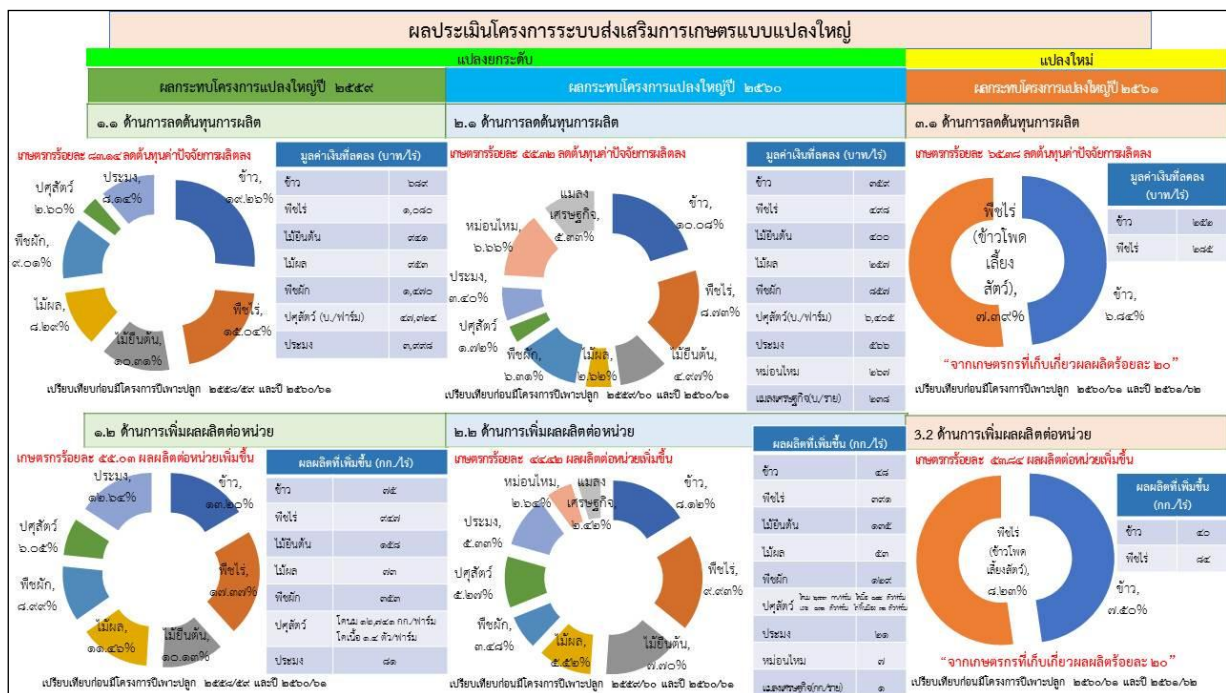
(๓.๒) **ด้านการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วย** เกษตรกร ร้อยละ ๕๓.๘๔ มีผลผลิตต่อหน่วยเพิ่มขึ้น โดยกลุ่มสินค้าข้าวเพิ่มขึ้น ๔๐ กิโลกรัม/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗.๕๐ และกลุ่มสินค้าพืชไร่ (ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์)

เพิ่มขึ้น ๘๔ กิโลกรัม/ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘.๒๓

(๓.๓) ด้านการยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร เกษตรกร ร้อยละ ๓๙.๓๔ ได้รับการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรเพื่อการรับรองมาตรฐาน ร้อยละ ๑๘.๖๙ ได้รับการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่ม/แปรรูปสินค้าเกษตร ทั้งนี้ เกษตรกรอยู่ระหว่างการตรวจรับรองมาตรฐานในปีเพาะปลูก ๒๕๖๑/๒๕๖๒

(๓.๔) ด้านการตลาด มีแปลงใหญ่ที่ทำข้อตกลงซื้อขายผลผลิตร่วมกัน ร้อยละ ๒๑.๗๔ โดยเกษตรกร ร้อยละ ๑๓.๓๓ นำผลผลิตไปจำหน่ายกับเอกชนที่ทำข้อตกลงร่วมกันไว้ มีเกษตรกร ร้อยละ ๑๐.๐๐ ขายผลผลิตได้ในราคาที่สูงกว่าราคาตลาด

(๓.๕) ด้านบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน เกษตรกรมีการวางแผนการผลิตของกลุ่มร่วมกัน ร้อยละ ๖๕.๘๕ มีการซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกัน ร้อยละ ๔๒.๙๖ มีการผลิตร่วมกัน ร้อยละ ๒๐.๗๗ และมีการจำหน่ายผลผลิตร่วมกัน ร้อยละ ๓๐.๕๓

ภาพที่ ๗ : แสดงผลการลดต้นทุนการผลิต และการเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยของโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑

ที่มา : รายงานผลการประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑, โดยศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สำหรับการประเมินผลความพึงพอใจต่อโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ มีผลการประเมิน ดังนี้

๑. การดำเนินการปี พ.ศ. ๒๕๕๙ พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ “มาก” ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย ๗.๙๔ จากคะแนนเต็ม ๑๐ ซึ่งมีความพึงพอใจในด้านการลดต้นทุนการผลิต ด้านการเพิ่มผลผลิต ด้านการพัฒนาคุณภาพการผลิต ด้านการเชื่อมโยงตลาด และด้านการบริหารจัดการกลุ่มอยู่ในระดับ “มาก” ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย ๘.๒๖, ๘.๑๘, ๘.๐๘, ๗.๑๑ และ ๘.๐๖ ตามลำดับ

๒. การดำเนินการปี พ.ศ. ๒๕๖๐ พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ “มาก” ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย ๗.๘๙ จากคะแนนเต็ม ๑๐ ซึ่งมีความพึงพอใจในด้านการลดต้นทุนการผลิต ด้านการเพิ่มผลผลิต ด้านการพัฒนาคุณภาพการผลิต ด้านการเชื่อมโยงตลาด และด้านการบริหารจัดการกลุ่มอยู่ในระดับ “มาก” ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย ๘.๑๙, ๘.๑๓, ๘.๐๕, ๗.๐๘ และ ๘.๐๒ ตามลำดับ

๓. การดำเนินการปี พ.ศ. ๒๕๖๑ พบว่า เกษตรกรมีความพึงพอใจอยู่ในระดับ “มาก” ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย ๗.๕๒ จากคะแนนเต็ม ๑๐ ซึ่งมีความพึงพอใจในด้านการลดต้นทุนการผลิต ด้านการเพิ่มผลผลิต ด้านการพัฒนาคุณภาพการผลิต ด้านการเชื่อมโยงตลาด และด้านการบริหารจัดการกลุ่มอยู่ในระดับ “มาก” ที่ค่าคะแนนเฉลี่ย ๗.๘๗, ๗.๕๕, ๗.๔๓, ๖.๙๔ และ ๗.๘๒ ตามลำดับ

ที่มา : รายงานผลการประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ปี ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑, ศูนย์ประเมินผล สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒) ผลการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลโครงการ

ในปี ๒๕๖๒ คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีการลงพื้นที่ติดตามผลการดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในระดับพื้นที่ จำนวน ๔ จังหวัด โดยมีผลการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ดังนี้

๒.๑) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย

ผลการดำเนินการภายใต้โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายในภาพรวม มีรายละเอียดผลการดำเนินการ ดังนี้

ตารางที่ ๓ : ผลการดำเนินการในภาพรวมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๒

- จำนวนแปลงใหญ่ (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๒)

แปลง ปี	จำนวนแปลง	เกษตรกร (ราย)	พื้นที่ (ไร่)
พ.ศ. ๒๕๕๙	๑๒	๑,๘๓๖	๒๐,๑๙๙
พ.ศ. ๒๕๖๐	๓๔	๒,๕๕๓	๒๒,๗๕๐
พ.ศ. ๒๕๖๑	๔๑	๒,๒๑๐	๒๕,๒๖๙
พ.ศ. ๒๕๖๒	๒๗	๑,๓๙๑	๑๗,๐๓๘
รวม	๑๑๔	๗,๙๙๐	๘๕,๒๕๖

- จำนวนแปลงของประเภทสินค้าในแต่ละชนิด (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๖๒)

ประเภทสินค้า	จำนวนแปลง	ชนิดสินค้า
ข้าว	๘๑	
พืชไร่	๔	สับปะรด/มันฝรั่ง/ถั่วเหลือง
ไม้ผล	๙	ลำไย/ส้มโอ/มะม่วง
ไม้ยืนต้น	๒	ยางพารา/ปาล์มน้ำมัน
ปศุสัตว์	๔	
ประมง	๑๐	
หม่อนไหม	๑	
พืชผัก/อื่นๆ	๓	ผัก/พืชสมุนไพร/ไผ่กวนอิม
รวม	๑๑๔	

สำหรับด้านการพัฒนาคุณภาพ มีเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตร จำนวน ๒,๘๔๓ ราย ซึ่งแบ่งเป็นการรับรองมาตรฐาน GAP จำนวน ๒,๘๐๘ ราย และการรับรองมาตรฐาน Organic จำนวน ๓๕ ราย และด้านการบริหารจัดการ พบว่า จากการดำเนินงานที่ผ่านมาเกษตรกรมีการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกร และสหกรณ์ โดยกลุ่มเกษตรกรดังกล่าว ได้มีการจัดทำแผนธุรกิจเพื่อขอรับการสนับสนุนสินเชื่อจากโครงการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อการพัฒนาการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ซึ่งในปัจจุบันมีเกษตรกรสมาชิกแบบแปลงใหญ่ได้รับการอนุมัติสินเชื่อดังกล่าว จำนวน ๔ แปลง ภายใต้วงเงิน ๔๐ ล้านบาท ได้แก่ สหกรณ์ประมงพาน จำกัด กลุ่มสหกรณ์ผู้เลี้ยงสัตว์เลี้ยงราย จำกัด กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้เลี้ยงปลานิล ตำบลป่าหุง อำเภอพาน และสหกรณ์โคนมต้า – สันทรายงาม ตำบลสันทรายงาม อำเภอเทิง

● **งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรในภาพรวม**

ลำดับ ที่	หน่วยงาน	งบประมาณ (บาท)		
		ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐	ปี ๒๕๖๑
๑	สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงราย	๔๖๕,๕๐๐	๓,๔๕๔,๙๐๐	๓,๘๘๓,๓๕๐
๒	สำนักงานประมงจังหวัดเชียงราย	๑,๕๙๓,๗๐๘	๑,๓๓๒,๗๐๐	๑,๘๙๙,๑๐๐
๓	สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดเชียงราย	-	-	๑๒๙,๐๐๐
๔	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดเชียงราย	-	๙๙,๘๐๐	๔๕๗,๘๐๐
๕	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดเชียงราย	-	๔๐๔,๐๐๐	๑,๕๒๗,๔๐๐
๖	ศูนย์วิจัยข้าวเชียงราย	๑,๔๕๗,๔๐๐	๑,๖๔๘,๑๐๐	๕,๘๕๓,๐๐๕
๗	โครงการชลประทานเชียงราย	-	๖๘,๘๑๕,๐๐๐	๑๕,๐๐๐,๐๐๐
๘	สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เชียงราย	-	๓๔๙,๕๐๐	๕๕๑,๗๘๐
๙	สถานีพัฒนาที่ดินเชียงราย	๑๕,๘๐๐	๑,๒๑๓,๒๐๐	๑,๕๒๓,๓๗๙
๑๐	ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ น่าน	-	-	๑๓๗,๒๒๐
รวม		๓,๕๓๒,๔๐๘	๗๗,๓๑๗,๒๐๐	๓๐,๙๖๒,๐๓๔

ที่มา : เอกสารโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประกอบการนำเสนอต่อคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการลงพื้นที่ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ระหว่างวันที่ ๒๗ - ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๒ ณ ห้องประชุมที่ว่าการอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

สำหรับการดำเนินงานและการขับเคลื่อนโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดเชียงรายได้อาศัยกลไกของการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานต่างๆ โดยได้จัดตั้งเป็นคณะกรรมการ/คณะทำงาน ใน ๔ ระดับ คือ

๑. ระดับของผู้จัดการการแปลง มีบทบาทในเรื่องของการรวมกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ การชี้แจงทำความเข้าใจให้กับเกษตรกร/กลุ่มเกษตรกร การกำหนดเป้าหมาย และแผนการดำเนินงานต่างๆ รวมทั้งการสนับสนุนให้มีการผลิตตามแผน ตลอดจนการบริหารจัดการด้านการตลาด

๒. คณะทำงานระดับพื้นที่ มีบทบาทในเรื่องของการรับสมัครเกษตรกรเข้าร่วมโครงการร่วมตรวจสอบพื้นที่ คุณสมบัติของเกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมโครงการ การรับรองข้อมูล และสนับสนุนการขับเคลื่อนงานภายในชุมชน รวมทั้งการสนับสนุนการจัดทำแผนการผลิต ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินงานของสมาชิก

๓. คณะทำงานปฏิบัติการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญและแก้ไขปัญหาการเกษตรระดับอำเภอ (Operation Team) มีบทบาทเกี่ยวกับการรวบรวม จัดทำฐานข้อมูลเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

การตรวจสอบรับรองข้อมูลของเกษตรกรและแผนการผลิต รวมทั้งการติดตาม สนับสนุนการดำเนินงานในด้านต่างๆ

๔. คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายและการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรระดับจังหวัด (Chief of Operation) มีบทบาทเกี่ยวกับการให้ความเห็นชอบพื้นที่เป้าหมายที่จะเข้าร่วมโครงการ การคัดเลือกผู้จัดการพื้นที่ การกำหนดแนวทางการดำเนินงานในด้านต่างๆ ของจังหวัดเชียงราย การอนุมัติแผน และการสนับสนุนแก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ และการกำกับดูแล ติดตามประเมินผลการดำเนินงานในภาพรวมของจังหวัดเชียงราย

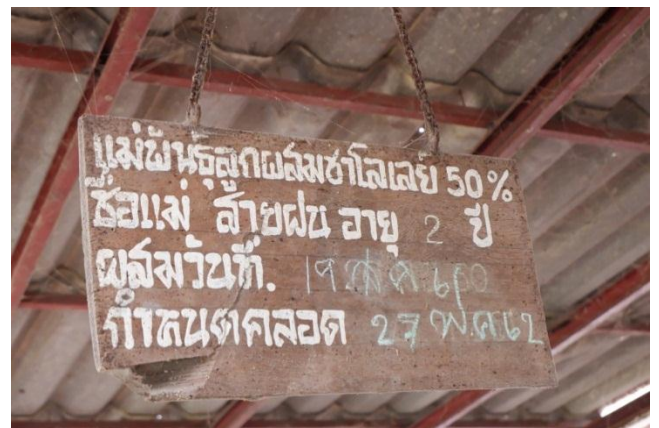
คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ลงพื้นที่ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ภาพรวมในพื้นที่ของจังหวัดเชียงราย จำนวน ๔ แห่ง ได้แก่

- แปลงใหญ่ชนิดสินค้าประมง (ปลาไน) ณ หมู่ ๒ ตำบลสันติสุข อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ ๔ แปลงใหญ่ประมง

- แปลงใหญ่ชนิดสินค้าปศุสัตว์ (โคเนื้อ) ณ หมู่ ๔ ตำบลสันติสุข อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ ๕ แปลงใหญ่ปศุสัตว์

- แปลงใหญ่ชนิดสินค้าข้าว (ข้าวอินทรีย์) ณ ตำบลเจริญเมือง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ ๑๐ แปลงใหญ่ข้าวอินทรีย์

- แปลงใหญ่ชนิดสินค้าข้าว ณ ที่ทำการกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวคุณภาพบ้านสันหลวง ตำบลจันจว้าใต้ อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ ๑๑ แปลงใหญ่ข้าว

พบว่า การดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ภาพรวมในพื้นที่ของจังหวัดเชียงรายเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ดังนี้

ประการแรก เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน สหกรณ์ต่างๆ โดยมีจุดมุ่งหมายในการสร้างอำนาจต่อรองสินค้าทางการเกษตร และมีการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกันในด้านต่างๆ ซึ่งอาศัยกลไกการมีส่วนร่วมของสมาชิกแปลงใหญ่ภายใต้ประเภทสินค้าของแต่ละชนิด รวมทั้งมีกลไกของคณะทำงานปฏิบัติการขับเคลื่อนงานนโยบายสำคัญและแก้ไขปัญหาการเกษตรระดับอำเภอ (Operation team) และคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายและการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรระดับจังหวัด (Chief of Operation) ในการกำกับดูแล และสนับสนุนการดำเนินงานต่างๆ และการร่วมกันแก้ไขปัญหาของกลุ่มเกษตรกรแบบบูรณาการทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานภายในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และภาคเอกชน

ประการที่สอง เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มผลผลิตของสินค้าทางการเกษตรได้ เป็นผลมาจากการที่เกษตรกรได้รวมกลุ่มกันทำการเกษตรในระบบของเกษตรแบบแปลงใหญ่ ทำให้การซื้อ - ขาย ปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย อาหารสัตว์ เป็นต้น รวมถึงค่าเครื่องจักรกลในการเกษตรมีราคาที่ถูกลง แต่สำหรับในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพผลผลิตทางการเกษตรเพื่อให้ได้การรับรองมาตรฐานต่างๆ ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร จะเห็นได้จากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ทั้งหมดจำนวน ๗,๙๙๐ ราย แต่ได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตสินค้าทางการเกษตรเพียง ๒,๘๔๓ ราย คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๕๘

ของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการทั้งหมด รวมทั้งการเชื่อมโยงตลาดต่างๆ หรือการทำ Contact Farming ยังขับเคลื่อนได้ไม่เต็มประสิทธิภาพเท่าที่ควร

จากการลงพื้นที่ได้มีการจัดทำแบบสำรวจความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ภายใต้ชนิดสินค้าข้าว โดยมีกลุ่มตัวอย่างในการสำรวจครั้งนี้จำนวน ๔๕ ราย พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่จะมีช่วงอายุระหว่าง ๕๑ ปีขึ้นไป รองลงมา มีช่วงอายุ ๔๑ - ๕๐ ปี ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมา เป็นระดับมัธยมศึกษา เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่อครัวเรือนประมาณ ไม่เกิน ๕๐,๐๐๐ บาท/ปี รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อปีประมาณ ๕๐,๐๐๐ - ๑๐๐,๐๐๐ บาท/ปี ตามลำดับ

ประเด็นการดำเนินงาน และการใช้ประโยชน์จากโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารในการสมัครเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จากผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน/ผู้นำของชุมชน/เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รองลงมา เป็นเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ประเด็นความจำเป็นที่เกษตรกรเข้าร่วมโครงการนั้น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจในการต่อรอง รองลงมา เพื่อต้องการลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มผลผลิตต่อหน่วย รวมทั้งเพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานสินค้าเกษตร

ประเด็นของการเข้าร่วมกิจกรรมหลักของโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ที่หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ดำเนินการให้แก่เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๔ กิจกรรมหลัก ได้แก่

๑) กิจกรรมการเตรียมการ/การถ่ายทอดความรู้ (เน้นเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต) พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เข้าร่วมในเรื่องของการถ่ายทอดความรู้การลดต้นทุนการผลิต รองลงมา เป็นการวางแผนบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน รองลงมา เป็นการวิเคราะห์จัดทำแผนรายแปลง และการพัฒนาตลาด/เพิ่มช่องทางจำหน่าย

๒) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล/แหล่งน้ำ พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนในเรื่องของแหล่งน้ำในแปลงใหญ่ รองลงมา เป็นเรื่องของการสนับสนุนวัสดุการเกษตรเพื่อพัฒนาการผลิต และการพัฒนาคุณภาพดินในพื้นที่โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

๓) การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรเพื่อการรับรองมาตรฐาน รองลงมา เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม/แปรรูป

๔) การเชื่อมโยงตลาด พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ต้องการเชื่อมโยงตลาดระหว่างผู้ผลิต/กับผู้ซื้อ รองลงมา เป็นการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร

ประเด็นการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อหน่วย และการเพิ่มรายได้หลังจากการเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถลดต้นทุนการผลิต สามารถเพิ่มผลผลิต และสามารถเพิ่มรายได้ โดยสินค้าของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ได้รับการรับรองมาตรฐานเรียบร้อยแล้ว ความพึงพอใจในภาพรวมต่อโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ พบว่า เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

โดยคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะต่อโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ภาพรวมในพื้นที่ของจังหวัด เชียงราย ดังนี้

ข้อค้นพบ	ข้อเสนอแนะ
<p>● ด้านการดำเนินงานตามโครงการ</p>	
<p>๑. สินค้าประมง</p>	
<p>๑. ผลผลิตสินค้าประมงมีมากเกินไปจนความจำเป็นในบางฤดูกาล จึงนำไปสู่ภาวะสินค้าประมงล้นตลาด ส่งผลต่อราคาในการจำหน่ายลดลง และประกอบกับการนำเข้าผลผลิตประมงจากนอกโครงการ และนอกพื้นที่มาจำหน่ายในพื้นที่ของจังหวัดเชียงราย</p>	<p>๑.๑ กลุ่มเกษตรกร และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันวางแผนการผลิตสินค้าประมงอย่างครบวงจร ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ โดยคำนึงถึงความต้องการ (Demand) ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย และพื้นที่บริเวณโดยรอบ</p> <p>๑.๒ ควรส่งเสริมการแปรรูปสินค้าประมงให้มีความหลากหลาย โดยพัฒนารูปแบบที่แตกต่างเพื่อสร้างจุดขาย และสามารถขยายไปในทุกระดับเพื่อการเพิ่มมูลค่าสินค้าประมง</p> <p>๑.๓ ควรส่งเสริมให้ความรู้เกษตรกรในการจัดทำโครงการเพื่อเสนอขอสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำจากโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อบริหารจัดการสินค้าที่ผลิตได้จากการเข้าร่วมโครงการฯ</p>
<p>๒. สินค้าปศุสัตว์ (โคเนื้อ)</p>	
<p>๑. การรับรองมาตรฐาน GAP สินค้าปศุสัตว์ (โคเนื้อ) ยังมีข้อจำกัด เนื่องจากเกษตรกรต้องใช้เงินทุนในการพัฒนาฟาร์มให้ได้รับรองมาตรฐานค่อนข้างสูง และรับรองมาตรฐาน GAP ในสินค้าปศุสัตว์ (โคเนื้อ) เป็นมาตรฐานสมัครใจ จึงส่งผลให้เกษตรกรไม่ให้ความสำคัญกับการรับรองมาตรฐานดังกล่าวฯ</p>	<p>๑. กรมปศุสัตว์ควรส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนาฟาร์มปศุสัตว์ (โคเนื้อ) ให้ได้รับการรับรองมาตรฐาน Good Agricultural Practice (GAP) และใช้ระบบสหกรณ์เพื่อการยกระดับราคาการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากโคเนื้อของเกษตรกรให้สูงขึ้น</p>
<p>๓. สินค้าข้าว</p>	
<p>๑. เกษตรกรจำหน่ายข้าวได้ในราคาต่ำเนื่องจากมีความจำเป็นที่ต้องจำหน่ายผลผลิตทันทีหลังเก็บเกี่ยว จึงทำให้มีปริมาณความชื้นสูง และยังไม่มีการแปรรูปสินค้าให้มีความหลากหลาย</p>	<p>๑.๑ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ข้าว ควรรวมกลุ่มกันจัดหาพื้นที่สาธารณะเพื่อจัดทำโรงงานแปรรูปทั้งระบบ โดยที่ผู้จัดการแปลงควรประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อขอใช้พื้นที่สาธารณะในการทำลานตากข้าวเพื่อลดความชื้นของข้าวเปลือกก่อนจำหน่าย</p> <p>๑.๒ กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการสามารถขอใช้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ที่สนับสนุนการดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อดำเนินการสร้างโรงงานแปรรูปสินค้าข้าวทั้งระบบต่อไป</p>

ข้อค้นพบ	ข้อเสนอแนะ
<p>๒. การบริหารจัดการพื้นที่ที่เข้าร่วมในกลุ่มนาแปลงใหญ่ข้าว พบว่ารูปแบบแปลงนาไม่เอื้ออำนวยให้การใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ และการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่นาเป็นได้ยาก ตลอดจนช่วงที่เกษตรกรมีการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรพร้อมกัน จะทำให้เกิดความไม่เพียงพอของเครื่องจักรกลทางการเกษตร</p> <p>๓. ในบางฤดูกาลมีปัญหาเรื่องของการขาดแคลนน้ำเนื่องจากผลกระทบของภัยแล้ง และกลุ่มนาแปลงใหญ่บางกลุ่มอยู่ภายนอกเขตชลประทานจึงทำให้ปริมาณน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก</p>	<p>๒.๑ กรมพัฒนาที่ดินควรให้คำแนะนำการจัดรูปแปลงนาและปรับระดับพื้นที่แปลงนา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การดูแลรักษาที่สะดวก และ การใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรที่ง่ายขึ้น และ เป็นการเพิ่มพื้นที่ในการปลูกข้าว รวมทั้งการบริหารจัดการน้ำรายแปลง</p> <p>๒.๒ ควรสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตรทั้งระบบ เช่น รถไถ รถเกี่ยวข้าว เป็นต้น ให้กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยการขอใช้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ที่สนับสนุนการดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่เพื่อรองรับความต้องการของเกษตรกร</p> <p>๓.๑ หน่วยงานที่รับผิดชอบควรให้ความสำคัญในการพัฒนาแหล่งน้ำแบบให้มีระบบการกระจายน้ำเป็นแบบ on farm ในพื้นที่นอกเขตชลประทาน</p> <p>๓.๒ ควรนำเอาปัญหาการขาดแคลนน้ำในพื้นที่กลุ่มนาแปลงใหญ่ที่อยู่ภายนอกเขตชลประทานเสนอที่ประชุมคณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายและการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรระดับจังหวัด (Chief of Operation) เพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ รวมทั้งควรมีการประสานกับกรมพัฒนาที่ดินในการขุดสระน้ำในโครงการแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานให้กับเกษตรกรที่มีความต้องการใช้น้ำ หรือกรมทรัพยากรน้ำบาดาลเพื่อขุดบ่อบาดาลน้ำสำหรับใช้ในการเกษตร</p>
<p>● ด้านการตลาดของทุกชนิดสินค้า</p>	
<p>๑. ผู้จัดการแปลง และเกษตรกรยังมีความรู้ทางการตลาดไม่เพียงพอ จึงทำให้การวางแผนการผลิตสินค้าเกษตรในโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ยังไม่ครบวงจร</p>	<p>๑. หน่วยงานที่รับผิดชอบควรจัดให้มีการฝึกอบรม/การให้ความรู้ในเรื่องของการบริหารจัดการในด้าน การตลาดให้กับผู้จัดการแปลง และเกษตรกร รวมทั้งควรมีการประเมินผลการนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมของผู้จัดการแปลงที่นำไปปรับใช้ในการดำเนินงานจริงอย่างต่อเนื่อง</p>

ข้อค้นพบ	ข้อเสนอแนะ
<p>๒. ขาดการพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ของสินค้าในโครงการ ซึ่งยังคงมีรูปแบบเดิมๆ เช่น สินค้าข้าวเกษตรกรส่วนใหญ่ยังคงจำหน่ายเป็นข้าวเปลือก การแปรรูปมีไม่มากนัก</p>	<p>๒.๑ คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายและการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรระดับจังหวัด (Chief of Operation) ควรจัดหางบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการให้ความรู้ในการเพิ่มมูลค่าสินค้า โครงการแปรรูป และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความหลากหลายน่าสนใจ ตรงกับความต้องการของลูกค้าในระดับต่างๆ เช่น สินค้าที่จำหน่ายในตลาดชุมชน สินค้าที่วางจำหน่ายในห้างสรรพสินค้า หรือข้าวที่ได้รับมาตรฐาน GI ควรแปรรูปจำหน่ายไม่ควรจำหน่ายเป็นข้าวเปลือก</p> <p>๒.๒ หน่วยงานที่รับผิดชอบควรให้คำปรึกษากับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มสหกรณ์/วิสาหกิจชุมชน เพื่อเข้าร่วมโครงการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อพัฒนาการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตลอดจนพัฒนาเกษตรกรให้เข้าถึงช่องทางการตลาดในรูปแบบ Online โดยระยะแรกสหกรณ์ควรเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินงาน</p>
<p>● ด้านการบริหารจัดการเชิงนโยบายของทุกชนิดสินค้า</p>	
<p>๑. การบูรณาการการทำงานระหว่างส่วนราชการในสังกัด กับหน่วยงานสังกัดในการดำเนินการโครงการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในบางส่วนยังไม่เพียงพอ เช่น การจัดทำโครงการเพื่อเสนอขอใช้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำที่รัฐให้การสนับสนุนการดำเนินการซึ่งกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการยังไม่สามารถดำเนินการจัดทำโครงการด้วยตนเองได้</p> <p>๒. ขาดการบูรณาการนโยบาย และการวางแผนการดำเนินการในโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ รวมทั้งงบประมาณของส่วนราชการส่วนกลางในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งยังคงจัดสรรให้เฉพาะแต่ละส่วนราชการ</p> <p>๓. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดการบำรุงดูแลรักษาแหล่งน้ำขนาดเล็กที่ได้รับการถ่ายโอนจากกรมชลประทาน ทำให้เกิดความเสื่อมโทรมและปริมาณน้ำมีไม่เพียงพอต่อการผลิตสินค้าเกษตร</p>	<p>๑. ควรบูรณาการร่วมระหว่างส่วนราชการที่รับผิดชอบโครงการฯ และหน่วยงานที่ร่วมบูรณาการโครงการในการให้ความรู้ และสนับสนุนการดำเนินการให้กับเกษตรกรจนสามารถดำเนินการด้วยตนเองได้</p> <p>๒. ส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในส่วนกลางควรมีการวางแผนการดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ร่วมกันตั้งแต่ระดับการกำหนดนโยบายจนถึงการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการบูรณาการงบประมาณในการดำเนินการร่วมกันตั้งแต่ขั้นการจัดทำคำของบประมาณ</p> <p>๓.๑ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเร่งดำเนินการดูแลบำรุงรักษาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อให้มีน้ำเพียงพอต่อความต้องการใช้</p>

ข้อค้นพบ	ข้อเสนอแนะ
๔. เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบการเกษตรแบบแปลงใหญ่ส่วนใหญ่ยังขาดเครื่องมือ และเครื่องจักรกลทางการเกษตรสำหรับใช้ในการอำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพ	<p>๓.๒ เกษตรกรควรมีการบริหารจัดการเรื่องแหล่งน้ำอื่นๆ อย่างครบวงจรเพื่อให้มีน้ำเพียงพอต่อการผลิตสินค้าในรอบการผลิตนั้นๆ เช่น บ่อบาดาล หรือมีการนำ Solar Cell ใช้ในการสูบน้ำมาเก็บไว้ใช้ในการเกษตร</p> <p>๔. หน่วยงานที่รับผิดชอบควรให้คำปรึกษากับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเป็นกลุ่มสหกรณ์/วิสาหกิจชุมชน เพื่อเข้าร่วมโครงการสนับสนุนสินเชื่อเพื่อพัฒนาการเกษตรแบบแปลงใหญ่</p>

๒.๒) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการดำเนินการภายใต้โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีในภาพรวม มีรายละเอียดผลการดำเนินการ ดังนี้

ตารางที่ ๔ : ผลการดำเนินการในภาพรวมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ – ๒๕๖๒

- จำนวนแปลงใหญ่ (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๒)

แปลง ปี	จำนวนแปลง	เกษตรกร (ราย)	พื้นที่ (ไร่)
พ.ศ. ๒๕๕๙	๔	๑,๕๕๓	๓๖,๓๓๒
พ.ศ. ๒๕๖๐	๓๖	๑,๘๙๒	๒๘,๓๘๘
พ.ศ. ๒๕๖๑	๗	๔๐๔	๖,๙๕๕
พ.ศ. ๒๕๖๒	๘	๕๔๐	๕,๓๖๑
รวม	๕๕	๔,๓๘๙	๗๗,๐๓๖

- จำนวนแปลงของประเภทสินค้าในแต่ละชนิด (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๒)

ประเภทสินค้า	จำนวนแปลง	ชนิดสินค้า
ข้าว	๑	
ประมง	๔	ปลานิล/กุ้งขาว/ปูทะเล/ปลาเมง
ปศุสัตว์	๒	โคเนื้อ
ไม้ผล	๙	เงาะโรงเรียน/ทุเรียน/กล้วยหอมทอง/ลองกอง/มังคุด
ไม้ยืนต้น	๓๕	ยางพารา/มะพร้าว/ปาล์มน้ำมัน
พืชผัก/อื่นๆ	๔	พืชผัก/สมุนไพร/ผัสดอง
รวม	๕๕	

● งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรในภาพรวม

ลำดับ ที่	หน่วยงาน	งบประมาณ (บาท)		
		ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐	ปี ๒๕๖๑
๑	สำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี	๒๙,๐๐๐	๒,๐๕๗,๓๐๐	๑๐,๒๑๐,๐๐๐
๒	สำนักงานประมงจังหวัดสุราษฎร์ธานี	-	๗๑๙,๐๐๐	๖๖๐,๕๐๐
๓	สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๔๖,๕๐๐	๒๐๘,๕๐๐	๖๔,๓๐๐
๔	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๑๓๒,๙๐๐	๗,๒๗๑,๕๐๐	๔๖๙,๐๐๐
๕	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี	๓๘๘,๓๔๔	๓๓๓,๐๐๐	๖๓๔,๒๐๐
๖	ศูนย์วิจัยข้าวสุราษฎร์ธานี	-	๘๕,๔๐๐	๘๕๐,๐๖๐
๗	โครงการชลประทานสุราษฎร์ธานี	-	-	-
๘	สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์สุราษฎร์ธานี	-	๑๘๖,๖๐๐	๕๐๘,๒๘๐
๙	สถานีพัฒนาที่ดินสุราษฎร์ธานี	๘๑๗,๒๐๐	๔,๑๔๔,๒๒๐	๒,๔๔๖,๑๗๐
รวม		๑,๔๑๓,๙๔๔	๑๕,๐๐๕,๕๒๐	๑๕,๘๔๒,๕๑๐

หมายเหตุ : โครงการชลประทานสุราษฎร์ธานีไม่ได้จัดส่งข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณที่หน่วยงานได้รับการจัดสรร

ที่มา : เอกสารโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประกอบการนำเสนอต่อคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการลงพื้นที่ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๖๒ ณ ห้องประชุมสำนักงานเกษตรจังหวัดสุราษฎร์ธานี

สำหรับการดำเนินงานและการขับเคลื่อนโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีความคล้ายคลึงกับการดำเนินงานของจังหวัดเชียงราย ซึ่งได้กล่าวรายละเอียดไว้ในส่วนข้างต้นแล้ว

คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ลงพื้นที่ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ภาพรวมในพื้นที่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๖ แห่ง ได้แก่

- แปลงใหญ่ชนิดสินค้าประมง (กุ้งทะเล) ณ สหกรณ์เลี้ยงกุ้งลุ่มน้ำท่าทอง จำกัด ตำบลกะแดะ อำเภอกาญจนาดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพที่ ๑๒ แปลงใหญ่ประมง

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

- โครงการบริหารจัดการวิสาหกิจเกษตรแปลงใหญ่ (Mega Farm Enterprise) อำเภอชัยบุรี

ภาพที่ ๑๓ แปลงใหญ่ Mega Farm Enterprise

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

- แปลงใหญ่ชนิดสินค้าผลไม้ (ทุเรียน) ณ แปลงใหญ่ทุเรียน ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ

ภาพที่ ๑๔ แปลงใหญ่ไม้ผล (ทุเรียน)

- แปลงใหญ่ชนิดสินค้าผลไม้ (เงาะโรงเรียนบ้านนาสาร) ณ ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร ตำบลเพิ่มพูนทรัพย์ อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพที่ ๑๕ แปลงใหญ่ไม้ผล (เงาะ)

- แปลงใหญ่ชนิดสินค้าผัก/สมุนไพร (สมุนไพร) ณ แปลงใหญ่สมุนไพร ตำบลต้นยวน อำเภอนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพที่ ๑๖ แปลงใหญ่สมุนไพร

- แปลงใหญ่ชนิดสินค้าผัก/สมุนไพร (ผัก) ณ กลุ่มเกษตรกรบางท่าข้าม ตำบลท่าข้าม อำเภอบุพผิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพที่ ๑๗ แปลงใหญ่ผัก

พบว่า การดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ภาพรวมในพื้นที่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ดังนี้

ประการแรก เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเป็นวิสาหกิจชุมชน และสหกรณ์ต่างๆ โดยมี จุดมุ่งหมายในการสร้างอำนาจต่อรองสินค้าทางการเกษตร และมีการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกันในด้านต่างๆ ซึ่ง อาศัยกลไกการมีส่วนร่วมของสมาชิกแปลงใหญ่ภายใต้ประเภสินค้าของแต่ละชนิด

ประการที่สอง เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มผลผลิตของ สินค้าทางการเกษตรได้ เป็นผลมาจากการที่เกษตรกรได้รวมกลุ่มกันทำการเกษตรในระบบของเกษตรแบบแปลง ใหญ่ ส่งผลให้การซื้อ – ขาย ปัจจัยการผลิตต่างๆ สำหรับในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพผลผลิตทางการเกษตร เพื่อให้ได้การรับรองมาตรฐานต่างๆ นั้น พบว่า ชนิดสินค้าประมง (กุ้งทะเล) ผลไม้ (ทุเรียน/เงาะโรงเรียนบ้านนาสาร/ พืชผัก) ส่วนใหญ่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP เรียบร้อยแล้ว แต่อย่างไรก็ตามยังพบปัญหาในด้านการตลาดนำ การผลิต คือ เกษตรกร/กลุ่มเกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดประสบการณ์ ความชำนาญในด้านการตลาด เช่น การวางแผน การผลิตให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ระบบการขนส่ง (Logistic) และขาดอำนาจการต่อรอง ราคาให้เป็นไปตามกลไกของตลาด เป็นต้น จึงส่งผลให้นโยบายตลาดนำการผลิตยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

จากการลงพื้นที่ได้มีการจัดทำแบบสำรวจความพึงพอใจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ภายใต้ชนิดสินค้าผลไม้ (ทุเรียน/เงาะ/โรงเรียนนาสาร) กลุ่มวิสาหกิจเกษตรแปลงใหญ่ (Mega Farm Enterprise) กล้วยหอมทอง และพืชผักสมุนไพร โดยมีกลุ่มตัวอย่างในการสำรวจครั้งนี้ จำนวน ๔๐ ราย พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่จะมีช่วงอายุ ๕๑ ปีขึ้นไป รองลงมา มีช่วงอายุ ๔๑ - ๕๐ ปี ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา รองลงมา เป็นระดับมัธยมศึกษา เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่อครัวเรือนประมาณ มากกว่า ๓๐๐,๐๐๐ บาท/ปี รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อปีประมาณ ๒๐๐,๐๐๑ - ๓๐๐,๐๐๐ บาท/ปี ตามลำดับ

ประเด็นการดำเนินงาน และการใช้ประโยชน์จากโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารในการสมัครเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (สำนักงานเกษตรจังหวัด/สำนักงานเกษตรอำเภอ/สำนักงานประมงอำเภอ/สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ เป็นต้น)

ประเด็นความจำเป็นที่เกษตรกรเข้าร่วมโครงการนั้น พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการรวมกลุ่มเพื่อต้องการลดต้นทุนการผลิต และเพิ่มผลผลิตต่อหน่วย รองลงมา เพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานรวมทั้งเพื่อสร้างอำนาจในการต่อรอง

ประเด็นของการเข้าร่วมกิจกรรมหลักของโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ที่หน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ดำเนินการให้แก่เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ จำนวน ๔ กิจกรรมหลัก ได้แก่

๑) กิจกรรมการเตรียมการ/การถ่ายทอดความรู้ (เน้นเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต) พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่เข้าร่วมในเรื่องของการถ่ายทอดความรู้การผลิต รองลงมา เป็นการพัฒนาตลาด/เพิ่มช่องทางจำหน่าย รองลงมา เป็นการวิเคราะห์จัดทำแผนรายแปลง และการวางแผนบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน

๒) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต/เครื่องจักรกล/แหล่งน้ำ พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนวัสดุการเกษตรเพื่อพัฒนาการผลิต รองลงมา เป็นเรื่องของการพัฒนาคุณภาพดินในพื้นที่โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

๓) การยกระดับมาตรฐานและเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรเพื่อการรับรองมาตรฐาน รองลงมา เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม/แปรรูป

๔) การเชื่อมโยงตลาด พบว่า เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ต้องการเชื่อมโยงตลาดระหว่างผู้ผลิต/กับผู้ซื้อ รองลงมา เป็นการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร

ประเด็นการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อหน่วย และการเพิ่มรายได้หลังจากการเข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่สามารถลดต้นทุนการผลิต สามารถเพิ่มผลผลิต และสามารถเพิ่มรายได้ โดยสินค้าของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการส่วนใหญ่ได้รับการรับรองมาตรฐานเรียบร้อยแล้ว ความพึงพอใจในภาพรวมต่อโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ พบว่า เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

โดยคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะต่อโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ภาพรวมในพื้นที่ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนี้

ข้อค้นพบ	ข้อเสนอแนะ
<p>● ด้านการดำเนินงานตามโครงการ</p>	
<p>๑. ลินค้าประมง (กุ้งทะเล)</p>	
<p>๑. เกษตรกรที่ทำประมง (กุ้งทะเล) ประสบปัญหาในเรื่องของต้นทุนค่าไฟฟ้าที่ค่อนข้างสูง เนื่องจากใช้อัตราค่าไฟฟ้าในอัตราเดียวกับกิจการขนาดใหญ่ ทั้งที่เป็นการผลิตทางการเกษตรภายใต้รูปแบบของเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์ตามนโยบายของรัฐบาล ในบางครั้งมีปัญหาไฟฟ้าตกหรือไฟฟ้าดับในช่วงกลางดึก ส่งผลให้กุ้งที่เลี้ยงไว้ตายเป็นจำนวนมากเนื่องจากขาดออกซิเจน เพราะเครื่องเติมออกซิเจนดับ กรณีดังกล่าว ยังไม่มีมาตรการหรือการชดเชย การเยียวยาจากการไฟฟ้าหรือภาครัฐแต่อย่างใด</p> <p>๒. สหกรณ์เลี้ยงกุ้งลุ่มน้ำท่าทอง มีความต้องการห้องเย็นและโรงงานแปรรูปสินค้าของตนเอง เพื่อใช้สำหรับการเก็บรักษาผลผลิตของกุ้งทะเลให้มีความสด และสามารถแปรรูปได้อย่างครบวงจร เนื่องจากสหกรณ์ดังกล่าวมีศักยภาพในการผลิตสินค้ากุ้งทะเล Premium Grade เป็นสินค้าส่งออกและปัจจุบันเป็นที่ยอมรับของตลาดต่างประเทศ หากสหกรณ์สามารถดำเนินการได้เอง จะสามารถลดต้นทุนในการผลิตและขยายการผลิตสินค้า ตลอดจนเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายผู้ผลิตสินค้าทะเลในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อรองรับด้านตลาดต่างประเทศในภูมิภาคนี้ได้เป็นอย่างดี</p>	<p>๑.๑ กรมประมง และหน่วยงานที่รับผิดชอบควรเข้ามาส่งเสริม และสนับสนุนให้กลุ่มเกษตรกรนำเอา ระบบ Solar Cell มาปรับใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้า สำหรับเครื่องเติมออกซิเจนในน้ำ (กังหันตีน้ำ)</p> <p>๑.๒ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ แปลงใหญ่ที่เป็นนโยบายของรัฐบาล กรณีที่มีการใช้ไฟฟ้าในการผลิตสินค้า เกษตรกรควรได้รับการสนับสนุนจากรัฐเป็นกรณีพิเศษ โดยคิดค่ากระแสไฟฟ้าในอัตราเพื่อการเกษตร เพื่อลดต้นทุนในการผลิต</p> <p>๒.๑ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานีควรเข้ามาสนับสนุน และให้ความช่วยเหลือในการแนะนำเกี่ยวกับระเบียบ/หลักเกณฑ์/เงื่อนไข ของการเข้าร่วมโครงการกองทุนพัฒนาสหกรณ์ (กพส.) เพื่อดำเนินการให้มีห้องเย็น และโรงงานแปรรูป</p> <p>๒.๒ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ควรหารือร่วมกับสหกรณ์เลี้ยงกุ้งลุ่มน้ำท่าทอง กรณีจะขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากงบยุทธศาสตร์จังหวัด ซึ่งกำหนดเงื่อนไขว่าจะต้องยกที่ดินให้เป็นของทางราชการด้วย</p>
<p>๒. วิสาหกิจเกษตรแปลงใหญ่ (Mega Farm Enterprise)</p>	
<p>๑. เป็นพื้นที่อยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) และมีการขุดสระเก็บน้ำขนาดใหญ่เพื่อเป็นแหล่งน้ำหลักของพื้นที่ โดยนำดินก้นสระน้ำมีลักษณะเป็นดินลูกรังชั้นมาถมไว้ด้านบนของดินเดิม ทำให้หน้าดินใหม่เป็นดินที่ขาดความอุดมสมบูรณ์ และไม่เหมาะแก่การเพาะปลูกพืช เกษตรกรต้องแบกรับต้นทุนในการปรับปรุงดินเพื่อเตรียมแปลงสำหรับการเพาะปลูกเป็นจำนวนมาก ปัจจุบัน แก้ไขปัญหาโดยการปรับปรุงดินเฉพาะบริเวณหลุมปลูกไม้ผลเป็นหลัก</p> <p>(เป็นพื้นที่ สปก. ที่ยึดคืนนำมาจัดตาม คทช. เนื้อที่รวมประมาณ ๘,๔๒๖ ไร่ โดยสามารถจัดสรรให้เกษตรกร</p>	<p>๑.๑ สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรบูรณาการทุกหน่วยงาน ในการวางแผนการดำเนินโครงการทั้งระบบ ตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมพื้นที่จนถึงการจัดสรรพื้นที่ให้เกษตรกร โดยเฉพาะการวางแผนบูรณาการในกรณีที่ ต้องมีการขุดดินเพื่อสร้างหรือปรับปรุงแหล่งเก็บน้ำ ควรวางแผนร่วมกันควรมีการกั้นหน้าดินเดิมที่มีความสมบูรณ์ไว้ก่อน เมื่อดำเนินการขุดดินหรือปรับปรุงแหล่งน้ำเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงนำหน้าดินเดิม มาเกลี่ยทับบนพื้นที่ที่ได้ปรับไว้ จะทำให้เกษตรกรสามารถทำการเกษตรได้ทันที</p>

ข้อค้นพบ	ข้อเสนอแนะ
<p>จำนวน ๙๗๒ ไร่ เกษตรกร จำนวน ๑๑๔ ราย ซึ่งมีพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการนำดินที่ขุดมาปรับพื้นที่ประมาณ ๒๐๐ ไร่ มีเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบ ๓๕ ราย เป็นพื้นที่ที่แบ่งเป็นพื้นที่ทำกิน ประมาณ ๑๖๐ ไร่ และมีพื้นที่ที่เหลือ ๔๐ ไร่ เป็นพื้นที่ที่อยู่อาศัย)</p> <p>๒. เกษตรกรบางรายที่ได้รับการจัดสรรที่ดินในเขตพื้นที่ สปก. แล้ว แต่เกษตรกรหลายรายไม่ได้เข้าทำประโยชน์ตามเจตนารมณ์ของของการจัดสรรพื้นที่เนื่องจากผู้ที่ได้รับการจัดสรรพื้นที่ให้เหตุผลว่าพื้นที่ที่ได้รับการจัดสรรเป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมต่อการทำการเกษตรได้</p> <p>๓. เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึงโครงการขอใช้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (ดอกเบี้ย ๐.๐๑%) ที่สนับสนุนการดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.)</p> <p>๔. ท่อส่งน้ำก่อนเข้าแปลงของเกษตรกรมีการชำรุดบ่อยครั้ง</p> <p>๕. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีการบริหารจัดการพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดสรรพื้นที่ การวางระบบกระจายน้ำไปยังแปลงเกษตรอย่างทั่วถึง ทำให้เกษตรกรสามารถปลูกพืชหรือทำการเกษตรอื่น ได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>	<p>๑.๒ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะกรมพัฒนาที่ดินควรส่งเสริมองค์ความรู้ในด้านต่างๆ เช่น การปรับปรุงบำรุงดินเฉพาะหลุมปลูก การใช้ปุ๋ยหมักร่วมกับการปลูกพืชตระกูลถั่วเพื่อบำรุงดิน และการปลูกหญ้าแฝกบริเวณรอบๆ หลุมปลูก รวมทั้งการเขียนโครงการขอใช้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (ดอกเบี้ย ๐.๐๑%) เพื่อนำเงินมาสนับสนุนการจัดหาเครื่องจักรกลทางการเกษตรในการเตรียมหลุมปลูกไม้ผล การปรับปรุงดิน การจัดหาปัจจัยการผลิต การจัดหาพันธุ์พืชให้กับเกษตรกรในโครงการ</p> <p>๒. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ควรสื่อสารทำความเข้าใจกับเกษตรกรทุกรายที่ได้รับการจัดสรรที่ดิน และต้องเร่งรัดหาวิธีการ เช่น การปรับปรุงดิน เพื่อให้เกษตรกรมาทำประโยชน์ตามเงื่อนไข ตลอดจนการหาแนวทางในการเปลี่ยนเกษตรกรรายใหม่ ที่สมัครใจจะรับการจัดสรรที่ดินเพื่อทำประโยชน์</p> <p>๓. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจังหวัดและสำนักงานสหกรณ์จังหวัด ควรเร่งรัดจัดทำบัญชีเพื่อนำไปประกอบการโครงการขอใช้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (ดอกเบี้ย ๐.๐๑%)</p> <p>๔. โครงการชลประทานสุราษฎร์ธานีควรจัดทำแผนการสำรวจสภาพท่อส่งน้ำ รวมทั้งจัดทีมช่างเพื่อซ่อมบำรุงในกรณีที่ท่อส่งน้ำชำรุด ได้อย่างรวดเร็ว</p> <p>๕. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมควรนำรูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่ ไปเป็นตัวอย่างความสำเร็จ เพื่อขยายผลการดำเนินงานในพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนา ต่อไป</p>
๓. สินค้าผลไม้	
<p>๑. กรมชลประทานได้รับงบประมาณเพื่อปรับปรุงเสริมสันฝายเดิมของกรมพัฒนาที่ดินที่บริเวณคลองฉวก แต่พบว่าฝายดังกล่าวอยู่ในเขตพื้นที่เขตอุทยานจึงไม่สามารถดำเนินการปรับปรุงฝายได้</p>	<p>๑. กรมชลประทานควรมีการศึกษาเพื่อหาพื้นที่ที่เหมาะสมแห่งใหม่เพื่อดำเนินการก่อสร้างฝายเป็นการเร่งด่วน ซึ่งอาจต้องขอรับงบประมาณเพื่อจ่ายค่าชดเชยที่ดินให้กับเกษตรกรเพื่อให้สามารถบริหารจัดการน้ำให้กับเกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p>

ข้อค้นพบ	ข้อเสนอแนะ
<p>๒. เกษตรกรมีการเลี้ยงผึ้งเป็นอาชีพเสริมเพื่อช่วยผสมเกสร และมีรายได้ดี</p> <p>๓. สินค้าทุเรียน เกษตรกรมีการบริหารจัดการเป็นอย่างดี มีการรวมตัวของผู้ที่มีการประสบการณ์แลกเปลี่ยนความรู้ พัฒนารูปแบบในการดูแลต้นทุเรียน อาทิ มีการผูกโยงกิ่งเพื่อป้องกันกิ่งหัก การตัดลูกทุเรียนอ่อนที่รูปทรงไม่ได้มาตรฐาน ทำให้ทุเรียนที่เหลือบนต้นมีการเติบโตอย่างมีคุณภาพได้มาตรฐาน</p> <p>๔. เกษตรกรที่ในโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ทุเรียน ส่วนใหญ่เป็นการผลิตตามมาตรฐาน Good Agricultural Practice (GAP) โดยมีเกษตรกรที่มีความสนใจที่จะทำให้เป็นเกษตรอินทรีย์ (Organic)</p>	<p>๒. ควรส่งเสริมให้มีการขยายผลการเลี้ยงผึ้งเนื่องจากเกษตรกรมีความต้องการมาก เพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิตผลไม้ เป็นอาชีพเสริมและลดความเสี่ยงจากการผลิตผลไม้เพียงอย่างเดียว</p> <p>๓. สำนักงานเกษตรจังหวัดควรมีการถอดองค์ความรู้เทคนิคใหม่ๆ ในการบริหารจัดการแปลงทุเรียน เพื่อขยายผลไปสู่เกษตรกรรายอื่นๆ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการแปรรูปทุเรียนผลอ่อน โดยการแปรรูปเป็นถ่านทุเรียนดูดกลิ่น หรือสกัดเป็นน้ำส้มควันไม้ เพื่อเป็นอาชีพเสริมและลดการสูญเสีย</p> <p>๔. สำนักงานเกษตรจังหวัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้เกษตรกรพัฒนามาตรฐานทุเรียน จาก GAP เป็น Organic เพิ่มขึ้น เพื่อยกระดับมาตรฐานสินค้าและยกระดับราคาสินค้าให้สูงขึ้น</p>
๔. สินค้าผัก/พืชสมุนไพร	
<p>๑. กลุ่มมีข้อจำกัดในการรับรองมาตรฐาน อย. เนื่องจากขาดโรงงานแปรรูปที่มีมาตรฐาน GMP ซึ่งกลุ่มต้องใช้งบประมาณในการพัฒนา/ปรับปรุงระบบการผลิต โรงงานแปรรูป และเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ได้ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ส่งผลให้ไม่สามารถขยายตลาดในประเทศและต่างประเทศได้ รวมทั้ง ยังขาดการพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์ของสินค้าพืชสมุนไพร</p>	<p>๑.๑ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรประสานงานกับจังหวัดหรือหน่วยงานภายนอก เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงโรงงานมาตรฐาน GMP</p> <p>๑.๒ สำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงานสหกรณ์จังหวัด ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถขอรับการสนับสนุนสินเชื่อโครงการขอใช้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (ดอกเบี้ย ๐.๐๑%) เพื่อใช้เป็นทุนดำเนินการพัฒนาโรงงานและสินค้า เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การรับรองมาตรฐานกำหนด</p> <p>๑.๓ คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายและการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรระดับจังหวัด (Chief of Operation) ควรจัดหางบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความรู้ในการเพิ่มมูลค่าสินค้า เช่น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตรงกับความต้องการของลูกค้าในระดับต่างๆ รวมทั้งควรมีการพัฒนาเกษตรกรให้เข้าถึงช่องทางการตลาดในรูปแบบ Online โดยระยะแรกสำนักงานสหกรณ์จังหวัดควรเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินงาน</p>

ข้อค้นพบ	ข้อเสนอแนะ
<p>● ด้านการตลาดของทุกชนิดสินค้า</p>	
<p>๑. ผู้จัดการแปลง เป็นกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนโครงการให้ประสบความสำเร็จและมีความยั่งยืน ปัจจุบัน ยังขาดการพัฒนาผู้จัดการแปลงอย่างเป็นระบบ ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพเกษตรกรหรือสร้างบุคคลสำรองขึ้นมาทดแทน เพื่อขยายเครือข่ายการทำงานในอนาคต</p>	<p>กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรปรับปรุงแนวทางการดำเนินงานโครงการแปลงใหญ่ ดังนี้</p> <p>๑.๑ การขอรับการสนับสนุนโครงการขอใช้สิทธิดอกเบี้ยต่ำ (ดอกเบี้ย ๐.๐๑%) ควรกำหนดเป็นเงื่อนไขให้เกษตรกรต้องผ่านการอบรม ในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เช่น การเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุน การจัดทำบัญชีต้นทุน เป็นต้น เพื่อการพัฒนาคุณภาพของเกษตรกร อย่างเป็นระบบ</p> <p>๑.๒ จัดทำหลักสูตรการพัฒนาผู้จัดการแปลง มีอาชีพอย่างต่อเนื่อง อาทิ การบริหารจัดการสินค้า Logistic การเชื่อมโยงตลาด ตลาด Online เป็นต้น รวมทั้งการประเมินผลการนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปปรับใช้ในการจัดการแปลงได้จริง เพื่อการพัฒนาคุณภาพของผู้จัดการแปลงอย่างเป็นระบบ</p> <p>๑.๓ หลักสูตร Young Smart Farmer เพื่อสร้างแรงจูงใจและพัฒนาเยาวชนที่มีความสนใจในอาชีพเกษตรกร เพื่อเข้ามาทดแทนเกษตรกรในปัจจุบันที่มีอายุมากขึ้น</p>
<p>● ด้านการบริหารจัดการเชิงนโยบายของทุกชนิดสินค้า</p>	
<p>๑. การยกระดับ/พัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน เข้าสู่ระบบสหกรณ์ ยังขาดสิ่งสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเร่งพัฒนาตนเองเข้าสู่ระบบของสหกรณ์</p>	<p>๑. กรมส่งเสริมสหกรณ์ควรทบทวน/ปรับปรุงหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขต่างๆ ที่เป็นข้อจำกัดที่มีต่อการยกระดับเข้าสู่ระบบสหกรณ์ พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจให้เกิดการรวมกลุ่ม การพัฒนาต่อยอด ไปสู่สหกรณ์ เพื่อให้เกษตรกรเกิดอำนาจต่อรอง มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ</p>

๒.๓) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชัยนาท

ผลการดำเนินการภายใต้โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชัยนาทในภาพรวม มีรายละเอียดผลการดำเนินการ ดังนี้

ตารางที่ ๕ : ผลการดำเนินการในภาพรวมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชัยนาท ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ – ๒๕๖๒

- **จำนวนแปลงใหญ่ (ข้อมูล ณ วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๒)**

แปลง ปี	จำนวนแปลง	เกษตรกร (ราย)	พื้นที่ (ไร่)
พ.ศ. ๒๕๕๙	๘	๗๘๕	๑๙,๒๕๒

แปลง ปี	จำนวนแปลง	เกษตรกร (ราย)	พื้นที่ (ไร่)
พ.ศ. ๒๕๖๐	๑๖	๑,๒๔๕	๒๔,๕๘๘
พ.ศ. ๒๕๖๑	๑๑	๖๒๙	๑๒,๖๔๖
พ.ศ. ๒๕๖๒	๑๑	๘๑๖	๑๕,๔๙๔
รวม	๔๖	๓,๔๗๕	๕๒,๕๒๘

- จำนวนแปลงของประเภทสินค้าในแต่ละชนิด (ข้อมูล ณ วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๒)

ประเภทสินค้า	จำนวนแปลง	ชนิดสินค้า
ข้าว	๒๙	ข้าว
พืชไร่	๘	มันสำปะหลัง/ข้าวโพดหลัง/อ้อย
ไม้ผล	๒	ส้มโอขาวแตงกวา
ปศุสัตว์	๖	กระบือ/โคเนื้อ/แพะ/พืชอาหารสัตว์/โคนม
ประมง	-	-
หม่อนไหม	-	-
ไม้ยืนต้น	-	-
พืชผัก/อื่นๆ	๑	พืชผัก
รวม	๔๖	

- งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรในภาพรวม

ลำดับ ที่	หน่วยงาน	งบประมาณ (บาท)		
		ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐	ปี ๒๕๖๑
๑	สำนักงานเกษตรจังหวัดชัยนาท			
	- งบเบิกแทนกรมการข้าว	๓๖๖,๐๐๐	๖๒๐,๕๐๐	๓๙๘,๖๐๐
	- งบกรมส่งเสริมการเกษตร	-	๔๑๙,๕๐๐	๑,๙๕๒,๐๐๐
๒	สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด	-	-	๓๐๘,๐๐๐
๓	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดชัยนาท	๑๖๑,๕๐๐	๙๒,๗๐๐	๑๗๐,๘๐๐
๔	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดชัยนาท			๘๑๓,๘๐๐
๕	ศูนย์วิจัยข้าวชัยนาท	๑,๓๓๕,๐๐๐	๑,๑๔๔,๕๒๐	๕๘๓,๖๐๐
๖	สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ชัยนาท	-	๘๐,๖๐๐	๑๘๒,๗๐๐
๗	สถานีพัฒนาที่ดินชัยนาท	๒๖๘,๗๕๐	๒๒๓,๐๐๐	๖๓๘,๔๗๖
	รวม	๒,๑๓๑,๒๕๐	๒,๕๘๐,๘๒๐	๕,๐๙๗,๙๗๖

ที่มา : เอกสารโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประกอบการนำเสนอต่อคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการลงพื้นที่ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชัยนาท เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๒ ณ ห้องประชุมสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดชัยนาท

คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ลงพื้นที่ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทสินค้าข้าว ณ บ้านพระแก้ว อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ซึ่งได้มีข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อค้นพบ	ข้อเสนอแนะ
<p>๑. ภาครัฐมีการส่งเสริม และสนับสนุนเครื่องมือเครื่องจักรกลทางการเกษตร จำนวน ๘ ชุด ให้กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวบ้านพระแก้ว อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชัยนาท ทำให้สามารถลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต มีการปรับเปลี่ยนวิธีการเพาะปลูกเป็นการปลูกข้าวแบบเปียกสลับแห้ง มีการขายพันธุ์ข้าวแทนการขายเป็นข้าวสด ทั้งนี้ ยังมีการนำเอาระบบเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในการเพาะปลูกข้าว ได้แก่ ระบบโทรมาตรสำหรับวัดระดับน้ำในแปลงข้าวโดยผ่าน Application บน Smart phone และการปรับระดับพื้นที่แปลงนา (Land Leveling) ด้วยเครื่องเลเซอร์ (Laser)</p> <p>ภาพที่ ๑๘ แปลงใหญ่ข้าว</p> <p>๒. การกำกับดูแลควบคุมการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรที่ได้รับการสนับสนุนจากงบพัฒนากลุ่มจังหวัด ซึ่งปัจจุบันอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานเกษตรจังหวัด ปัจจุบันยังไม่มีการจัดทำรายละเอียดของการขอใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตรที่กลุ่มเกษตรกรยืมนำไปใช้งานในแต่ละช่วงเวลา</p>	<p>๑. รัฐบาลควรให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์สนับสนุนให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดชัยนาทหรือพื้นที่อื่นๆ จัดหาเครื่องมือเครื่องจักรกลทางการเกษตรต่างๆ ที่ส่งผลต่อการลดต้นทุน/เพิ่มผลผลิตมาใช้ในกระบวนการผลิตตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมพื้นที่จนถึงการเก็บเกี่ยว และใช้กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าวบ้านพระแก้วเป็นโมเดลต้นแบบเพื่อให้เกิดการพัฒนาและขยายผลอย่างยั่งยืนต่อไป</p> <p>โดยรัฐควรมีการสนับสนุนให้กลุ่มเกษตรกรที่เข้าโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่เข้าถึงแหล่งเงินทุน (ธ.ก.ส.) เพื่อให้เกษตรกร/กลุ่มเกษตรกรนำมาใช้ในการจัดหาเครื่องมือเครื่องจักรกลทางการเกษตรมาบริหารจัดการภายใน/นอกกลุ่มตามความเหมาะสม โดยรัฐบาลต้องกำหนดมาตรการชดเชยดอกเบี้ยให้แก่เกษตรกร/กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่น้อย ๓ - ๕ ปี</p> <p>ทั้งนี้ ส่วนราชการต้องดำเนินการสนับสนุนองค์ความรู้ในการซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องมือเครื่องจักรกลทางการเกษตร ให้กับเกษตรกร/กลุ่มเกษตรกร เพื่อให้กลุ่มแปลงใหญ่สามารถบริหารจัดการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความยั่งยืน</p> <p>๒. สำนักงานเกษตรจังหวัดควรกำหนดให้มีการจัดทำบันทึกรายละเอียดการขอใช้ และการบันทึกควบคุมเครื่องจักรกลทางการเกษตร เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบพัสดุต่อไป</p>

๒.๔) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี

ผลการดำเนินการภายใต้โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานีในภาพรวม มีรายละเอียดผลการดำเนินการ ดังนี้

ตารางที่ ๖ : ผลการดำเนินการในภาพรวมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๒

- จำนวนแปลงใหญ่ (ข้อมูล ณ วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๒)

แปลง ปี	จำนวนแปลง	เกษตรกร (ราย)	พื้นที่ (ไร่)
พ.ศ. ๒๕๕๙	๗	๙๕๑	๑๓,๕๗๕
พ.ศ. ๒๕๖๐	๒๖	๑,๓๓๕	๒๗,๗๕๒
พ.ศ. ๒๕๖๑	๒๑	๑,๔๑๕	๒๗,๖๔๓
พ.ศ. ๒๕๖๒	๓	๙๕	๑,๑๖๗
รวม	๕๗	๓,๗๙๖	๗๐,๑๓๗

- จำนวนแปลงของประเภทสินค้าในแต่ละชนิด (ข้อมูล ณ วันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๒)

ประเภทสินค้า	จำนวนแปลง	ชนิดสินค้า
ข้าว	๒๒	ข้าว
พืชไร่	๒๑	ข้าวโพด/มันสำปะหลัง/อ้อย/ถั่วเหลือง/ฝักสด/สับปะรด
ไม้ผล	๓	มะม่วง
ไม้ยืนต้น	-	
ปศุสัตว์	๖	กระบือ/โคเนื้อ/แพะ/แกะ
ประมง	๒	ปลาแรด/ปลาสวาย
หม่อนไหม	๑	หม่อนไหม
พืชผัก/อื่นๆ	๒	พืชผัก
รวม	๕๗	

- งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรในภาพรวม

ลำดับที่	หน่วยงาน	งบประมาณ (บาท)		
		ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐	ปี ๒๕๖๑
๑	สำนักงานเกษตรจังหวัดอุทัยธานี	-	๗๘๘,๐๐๐	๕,๙๔๐,๐๐๐
๒	สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดอุทัยธานี	-	๔๖,๕๐๐	๒๕๔,๕๐๐
๓	สำนักงานประมงจังหวัดอุทัยธานี	-	๓๐๐,๓๖๐	๕๓๐,๐๐๐
๔	สำนักงานสหกรณ์จังหวัดอุทัยธานี	๖๗,๔๐๐	๑๑๙,๔๐๐	๕๑๑,๗๐๐
๕	สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุทัยธานี	-	๑๕๐,๐๐	๓๙๕,๐๐๐
๖	สถานีพัฒนาที่ดินอุทัยธานี	-	๓๐๗,๙๗๕	๑,๔๙๕,๕๒๕
๗	โครงการชลประทานอุทัยธานี	-	-	๙๔,๗๐๐,๐๐๐
๘	สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์	-	๑๘๓,๑๐๐	๑๔๑,๐๐๐
๙	ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรอุทัยธานี	-	๓๑๖,๐๐๐	๕๑๓,๐๐๐
๑๐	ศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวชัยนาท	-	๑,๑๘๑,๔๔๐	๑๐,๕๙๗,๕๗๐
๑๑	ศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติฯ กาญจนบุรี	-	๒,๙๒๖,๐๐๐	๓๙๐,๙๙๒

ลำดับ ที่	หน่วยงาน	งบประมาณ (บาท)		
		ปี ๒๕๕๙	ปี ๒๕๖๐	ปี ๒๕๖๑
๑๔	ศูนย์ปฏิบัติการฝนหลวงภาคกลาง	-	-	๔๙,๗๐๐
	รวม	๖๗,๔๐๐	๖,๓๑๘,๗๗๕	๑๑๕,๕๑๘,๙๘๗

ที่มา : เอกสารโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประกอบการนำเสนอต่อคณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการลงพื้นที่ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๖๒ ณ ห้องประชุมโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาทับเสลา

คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินผลประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ลงพื้นที่ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ประเภทสินค้าหม่อนไหม แผน โครงการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายรัฐบาล ตำบลระบำ/ตำบลลานสัก อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

ภาพที่ ๑๙ แปลงใหญ่หม่อนไหม

ซึ่งได้มีข้อค้นพบ และข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อค้นพบ	ข้อเสนอแนะ
<p>๑. เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลจากถังเก็บน้ำ ประสบปัญหาน้ำสำหรับใช้ทำการเกษตรไม่เพียงพอ เนื่องจากระดับแรงดันน้ำที่ส่งผ่านท่อส่งน้ำยังไม่เพียงพอ รวมทั้งขาดอุปกรณ์ที่ใช้ในการกักเก็บน้ำ เช่น เครื่องสูบน้ำจากสระน้ำ อุปกรณ์กักเก็บน้ำ (ถังเก็บน้ำ)</p> <p>๒. เกษตรกรในพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ภายใต้สินค้าหม่อนไหมมีศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มที่ยังไม่เพียงพอ จึงทำให้ขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน</p>	<p>๑. สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดอุทัยธานี และโครงการชลประทานอุทัยธานี ควรร่วมกันกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน เช่น การจัดหาเครื่องสูบน้ำที่มีแรงดันเพียงพอต่อการส่งน้ำให้กับเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล อุปกรณ์กักเก็บน้ำ เป็นต้น</p> <p>๒. หน่วยงานที่รับผิดชอบควรให้คำปรึกษากับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ และสนับสนุนในเรื่องขององค์ความรู้ต่างๆ เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพให้เกษตรกรสามารถยกระดับการรวมกลุ่มไปสู่ระบบวิสาหกิจชุมชน/</p>

ข้อค้นพบ	ข้อเสนอแนะ
<p>สินเชื่อเพื่อพัฒนาการเกษตรแบบแปลงใหญ่</p> <p>๓. ขาดการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ของสินค้าในโครงการ จึงทำให้ไม่เป็นที่สนใจของลูกค้า รวมทั้งยังไม่มี การเชื่อมโยงในเรื่องของระบบการตลาด</p> <p>๔. บางช่วงเวลาเกษตรกรที่ทำอาชีพภาคการเกษตรที่อยู่แปลงข้างเคียงกัน มีการใช้สารเคมีต่างๆ จึงส่งผลให้เกิดสารพิษตกค้างในแปลงของเกษตรกรที่ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อในเวลาที่เกษตรกรนำใบหม่อนไปเลี้ยงไหม จะทำให้ตัวไหมไม่เจริญเติบโตหรือติดโรคจากสารพิษจากตกค้าง</p>	<p>กลุ่มสหกรณ์ เพื่อให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนสินเชื่อเพื่อพัฒนาการเกษตรแบบแปลงใหญ่ได้</p> <p>๓.๑ คณะกรรมการอำนวยการขับเคลื่อนงานนโยบายและการแก้ไขปัญหาภาคเกษตรระดับจังหวัด (Chief of Operation) ควรจัดทำงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการให้ความรู้ในการเพิ่มมูลค่าสินค้า เช่น การแปรรูป การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความหลากหลายน่าสนใจ ตรงกับความต้องการของลูกค้า</p> <p>๓.๒ ควรมีการส่งเสริม และให้คำปรึกษาให้กับเกษตรกรในพื้นที่ปลูกหม่อนที่เป็นสายพันธุ์ที่ออกผลควบคู่กับการปลูกหม่อนเพื่อเลี้ยงไหม เนื่องจากหม่อนที่เป็นสายพันธุ์ที่ออกผล สามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น น้ำมัลเบอร์รี่ ไวน์หม่อน และแยมมัลเบอร์รี่ เป็นต้น เพื่อเป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับเกษตรกรอีกทางหนึ่ง</p> <p>๓.๓ สำนักงานสหกรณ์จังหวัดควรเข้ามาส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาเกษตรกรให้เข้าถึงช่องทางการตลาดในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมกับแต่ละประเภทสินค้า</p> <p>๔.๑ การดำเนินโครงการจัดที่ดินทำกินตามนโยบายรัฐบาล (คทช.) ในพื้นที่ปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ควรมีการควบคุม หรือกำหนดขอบเขตของพื้นที่ให้มีความเหมาะสม (Zoning) ในแต่ละประเภทของการประกอบอาชีพในภาคการเกษตรภายในพื้นที่</p> <p>๔.๒ ควรมีการส่งเสริม หรือสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรในพื้นที่ และบริเวณพื้นที่ข้างเคียงปรับเปลี่ยนจากการทำเกษตรแบบสารเคมี มาเป็นการทำการเกษตรแบบเกษตรอินทรีย์</p>

๓) ข้อค้นพบ

การดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เป็นการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยรวมกลุ่มในการผลิตสินค้าทางการเกษตร เพื่อเป็นการลดต้นทุน เพิ่มผลผลิต และมีการวางแผนระบบการผลิต เน้นการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ภายใต้กระบวนการบริหารจัดการร่วมกันผ่านกลุ่มเกษตรกร เพื่อส่งเสริมให้เกิดกระบวนการจัดการสินค้าเกษตรอย่างสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทาน สร้างเสถียรภาพของราคาสินค้าเกษตรได้อย่างมั่นคงในอนาคต ซึ่งปัจจุบันการดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีการพัฒนาเข้าสู่ระบบการเกษตร

ยุค ๔.๐ เพิ่มขึ้น ซึ่งเห็นได้จากการที่ปัจจุบันมีหลายกลุ่มเกษตรกรที่มีการพัฒนารูปแบบการผลิต โดยมีการนำเอา ระบบเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในภาคการเกษตรเพิ่มมากขึ้น เช่น การวัดระดับน้ำในแปลงนาข้าวโดยผ่าน Application บน Smart phone การปรับระดับพื้นที่แปลงนาข้าวด้วยเครื่องเลเซอร์ (Laser) เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นที่ควรต้องปรับปรุงเพิ่มเติมเพื่อให้การดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ มีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ ดังนี้

๑) การบูรณาการการทำงานระหว่างส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับ ส่วนราชการนอกสังกัดหรือภาคส่วนอื่นๆ เพื่อดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในบางพื้นที่ ยังไม่เพียงพอในรูปของแผนการผลิตร่วมกัน ในการจัดทำโครงการเพื่อเสนอขอใช้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (ดอกเบี้ย ๐.๐๑%) ที่รัฐบาลให้การสนับสนุนการดำเนินการ สำหรับการบริหารจัดการด้านการผลิตทางการเกษตร ประกอบด้วย วัสดุทางการเกษตร เมล็ดพันธุ์ การพัฒนา/ปรับปรุงระบบการผลิต โรงงานแปรรูป และเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การรับรองมาตรฐาน

๒) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ส่วนใหญ่ยังมี เครื่องจักรกลทางการเกษตร สำหรับใช้ในการอำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพไม่เพียงพอ เนื่องจากขาด ความรู้ความเข้าใจในการจัดทำโครงการเพื่อเสนอขอใช้เงินจากแหล่งเงินทุนที่รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุน และ ความรู้ในด้านการบริหารจัดการเครื่องจักรกลทางการเกษตร

๓) การบูรณาการจัดทำนโยบาย และการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการวางแผนการ ดำเนินงานโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร เนื่องจากกลุ่มเกษตรกรที่ เข้าร่วมโครงการยังไม่สามารถดำเนินการจัดทำโครงการด้วยตนเองได้ กลุ่มเกษตรกรยังมีองค์ความรู้ในบางด้านไม่ เพียงพอต่อการบริหารจัดการกลุ่ม เช่น องค์ความรู้ด้านการวางแผนการผลิตสินค้าตลอดห่วงโซ่ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ การทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายของกลุ่ม รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณที่ส่วนราชการส่วนกลางใน สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อใช้สำหรับการบริหารจัดการโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ยังไม่ครอบคลุมงานที่ต้องดำเนินการบูรณาการร่วมกันในระดับพื้นที่ ซึ่งปีงบประมาณ ๒๕๖๑ มีการจัดสรรให้ รายส่วนราชการ โดยไม่ได้คำนึงถึงการบูรณาการที่ต้องดำเนินการร่วมกันระหว่างส่วนราชการในระดับพื้นที่ เป็นต้น

๔) บางฤดูกาลกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ยัง ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ เนื่องจากผลกระทบของปัญหาภัยแล้งและบางกลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ มีพื้นที่สำหรับการผลิตสินค้าเกษตรอยู่นอกเขตชลประทาน ซึ่งมีแหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูกจึงทำให้กลุ่ม เกษตรกรประสบกับปัญหาด้านการวางแผนการผลิต เพื่อให้ได้ผลผลิตที่เพียงพอต่อการจำหน่าย

ส่วนที่ ๓

ข้อเสนอแนะ

๓.๑ แผนงานบูรณาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ
ที่สนับสนุนแผนงานภายใต้โครงการพัฒนา
ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

๓.๒ โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

ส่วนที่ ๓ : ข้อเสนอแนะ

๓.๑ แผนงานบูรณาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่สนับสนุนแผนงานภายใต้โครงการพัฒนา ระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก

๓.๑.๑ ประเด็นที่ต้องการให้หัวหน้าส่วนราชการนำไปดำเนินการปรับปรุง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยกรมชลประทาน ควรพิจารณาดำเนินการ ดังนี้

๑) สรุปผลการดำเนินการสนับสนุนน้ำในภาคอุตสาหกรรม/ภาคการเกษตร/การอุปโภค-บริโภค และผลการใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อรวบรวมปัญหา/อุปสรรคจากการดำเนินงานเสนอสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) ในฐานะผู้รับผิดชอบหลัก

๒) จัดทำฐานข้อมูลแผนงาน/โครงการที่อยู่ภายใต้แผนการพัฒนาเพื่อรองรับระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ให้ครบถ้วน ถูกต้อง และสอดคล้องกันทั้งส่วนกลางและระดับพื้นที่

๓) ทบทวนข้อมูล water balance ของแผนงาน/โครงการเพื่อสนับสนุนโครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) โดยให้พิจารณาปัจจัย/ตัวแปรที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำที่มีอย่างจำกัด

๔) เร่งรัดดำเนินการปรับแก้ไขสาระสำคัญของรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ของรายการอ่างเก็บน้ำคลองวังโตนด ตามความเห็นชอบของคณะกรรมการผู้ชำนาญการ สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สผ.) หรือเสนอข้อมูลเพิ่มเติมให้คณะกรรมการผู้ชำนาญการใช้ประกอบการพิจารณาเพิ่มเติม

๓.๑.๒ ประเด็นที่ต้องการให้คณะรัฐมนตรีตัดสินใจ

๑) ควรพิจารณาอนุมัติกรอบวงเงินงบประมาณให้เพียงพอสำหรับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของระบบบริหารจัดการน้ำ เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนการพัฒนาเพื่อรองรับระเบียบเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) บรรลุวัตถุประสงค์ในการพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันออกให้เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูงของประเทศ และควรพิจารณามอบหมายให้สำนักงบประมาณ พิจารณาจัดสรรงบประมาณค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้างเป็นการเฉพาะสำหรับแผนงาน/โครงการภายใต้การพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) อย่างเพียงพอ เพื่อมิให้กระทบกับการจ่ายค่าชดเชยที่ดินของแผนงาน/โครงการอื่นๆ ที่กรมชลประทานรับผิดชอบ โดยต้องครอบคลุมแผนงาน/โครงการที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบเมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๐ และวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑ เพื่อให้กรมชลประทานสามารถดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำต้นทุน และจัดสรรน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค ภาคอุตสาหกรรมและภาคการเกษตร ให้มีความสมดุลกับภาวะการเจริญเติบโตของชุมชนควบคู่ทั้งในปัจจุบันและอนาคตต่อไป

๒) ควรกำหนดมาตรการกำกับและติดตามเพื่อให้คณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ดำเนินการจัดทำนโยบายและแผนภาพรวมเพื่อการพัฒนาเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก แผนการใช้ประโยชน์ที่ดินในภาพรวม แผนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภค แผนการดำเนินงาน ให้มีความชัดเจน โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของระบบบริหารจัดการน้ำต้องสอดคล้องกับแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินให้ครอบคลุมเรื่องการใช้พื้นที่ในเขตอุทยานแห่งชาติและป่าอนุรักษ์ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งน้ำต้นทุนให้มีความชัดเจน เพื่อให้หน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบระบบบริหารจัดการน้ำสามารถนำแผนงานมาบริหารจัดการทรัพยากรต่างๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้มีความสมดุล มีประสิทธิภาพและเชื่อมโยงกับโครงสร้างพื้นฐานและระบบสาธารณูปโภคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

๓) ควรพิจารณามอบหมายให้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) และกรมชลประทานร่วมกัน ทบทวนฐานข้อมูลปริมาณความต้องการใช้น้ำของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ให้ครอบคลุมปริมาณความต้องการใช้น้ำตาม กรอบแนวทางแผนงาน/โครงการที่คณะรัฐมนตรีอนุมัติ

๔) ควรกำหนดมาตรการกำกับดูแล และติดตามให้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) ดำเนินการอนุมัติแผนงาน/โครงการ โดยคำนึงถึงความพร้อมของการดำเนินการ พิจารณาความจำเป็น เหมาะสม คุ่มค่าของแผนงาน/โครงการนั้นๆ ให้ครอบคลุมทุกมิติ และครอบคลุมถึงความพร้อมและความถูกต้อง ในกรณีที่ต้องมีการขอใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตอุทยานแห่งชาติและป่าอนุรักษ์ให้ชัดเจนเพื่อป้องกันไม่ให้แผนงาน/โครงการที่ อนุมัติ เกิดความล่าช้าไม่สามารถดำเนินการตามแผนงาน/โครงการที่กำหนดได้ โดยการพิจารณาต้องครอบคลุม ความพร้อมทางกายภาพ สภาพภูมิศาสตร์ ธรรมชาติที่ครอบคลุม โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรูปแบบรายการ ที่เหมาะสม

๕) ควรพิจารณามอบหมายให้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.) ทำการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการน้ำ ทั้งน้ำผิวดินและน้ำใต้ดินมาใช้ประโยชน์ให้เต็มศักยภาพ โดยขอความร่วมมือกับส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง เป็นต้น เพื่อร่วมกันพิจารณาศึกษา ความเหมาะสมและความจำเป็นในการพัฒนาแหล่งน้ำอื่นๆ เพื่อเก็บกักน้ำท่าที่ไหลลงทะเลที่มีถึงประมาณ ๙๐% หรือการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน เช่น เขื่อนเก็บกักน้ำใต้ดิน และธนาคารน้ำใต้ดิน หรือการนำบ่อบาดาลเพื่อใช้ สำหรับภาคการเกษตร เป็นต้น เนื่องจากพื้นที่ภาคตะวันออก มีข้อจำกัดด้านการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน เพราะพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติ และบางส่วนเป็นพื้นที่เอกชนที่มีราคาซื้อ-ขายค่อนข้างสูง ทำให้ยาก ต่อการพัฒนาแหล่งน้ำผิวดิน ดังนั้น การทำเขื่อนเก็บกักน้ำใต้ดินและธนาคารน้ำใต้ดิน จึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสม กับสภาพพื้นที่ และสมควรส่งเสริมให้มีการพิจารณาศึกษาความเหมาะสมเบื้องต้น (Pre-Feasibility Study) ทั้งนี้ ควรมีการขอความร่วมมือทางวิชาการเกี่ยวกับด้านการทำเขื่อนเก็บกักน้ำใต้ดินจากประเทศที่มีความเชี่ยวชาญ เช่น ประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี หรือประเทศอื่นๆ ที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญด้านการก่อสร้างเขื่อนใต้ดิน

๓.๒ โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

๓.๒.๑ ประเด็นที่ต้องการให้หัวหน้าส่วนราชการนำไปดำเนินการปรับปรุง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ควรพิจารณามอบหมายให้ส่วนราชการในสังกัดดำเนินการ ดังนี้

๑) ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริม และสนับสนุน ให้คำปรึกษากับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ พร้อมทั้งองค์ความรู้ต่างๆ เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพให้เกษตรกรสามารถยกระดับการรวมกลุ่มไปสู่ระบบวิสาหกิจ ชุมชน/กลุ่มสหกรณ์ โดยการบูรณาการการทำงานระหว่างส่วนราชการในสังกัด กับหน่วยงานนอกสังกัด ในการ สร้างการรับรู้เกี่ยวกับจัดทำโครงการเพื่อเสนอขอใช้สินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ (ดอกเบี้ย ๐.๐๑%) ที่รัฐบาลให้การสนับสนุน เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการสามารถดำเนินการจัดทำโครงการด้วยตนเองได้ และสามารถเข้าถึงแหล่ง ทุนได้อย่างรวดเร็วและทันต่อความต้องการของกลุ่มเกษตรกร

๒) การดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ควรกำหนดเป็นเงื่อนไขให้ เกษตรกรต้องผ่านการอบรม ในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน เช่น การเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุน การจัดทำ บัญชีต้นทุน เป็นต้น เพื่อการพัฒนาศักยภาพของเกษตรกรอย่างเป็นระบบ

๓) ควรให้ความรู้กับเกษตรกรในการบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอต่อการผลิตสินค้าเกษตรในรอบ การผลิต เช่น การนำ Solar cell มาใช้ในการสูบน้ำเพื่อเก็บไว้ใช้ในการเกษตร รวมถึงสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรนำระบบ Solar Cell มาปรับใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้าสำหรับเครื่องเติมออกซิเจนในน้ำ (กังหันตีน้ำ) และให้ความสำคัญกับการ พัฒนาแหล่งน้ำแบบให้มีระบบการกระจายน้ำเป็นแบบ On farm ในพื้นที่นอกเขตชลประทานที่เข้าร่วมโครงการ

ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ รวมทั้งกรมชลประทานควรมีการศึกษาเพื่อหาพื้นที่ที่เหมาะสมแห่งใหม่ เพื่อดำเนินการก่อสร้างฝายเป็นการเร่งด่วน ตลอดจนพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อสนับสนุนเกษตรกรในโครงการตาม แผนการผลิต

๔) การดำเนินการโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ ควรมีการพัฒนาผู้จัดการแปลง อย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถบริหารจัดการได้อย่างมืออาชีพ ทั้งด้านการบริหารจัดการ การวางแผนการผลิตสินค้า ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ รวมถึงระบบขนส่งสินค้าทางการเกษตร (Logistic) จนสามารถเชื่อมโยงสู่ระบบ การตลาด รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจสามารถบริหารจัดการการตลาดแบบออนไลน์ หรือการตลาดรูปแบบใหม่ ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการดำเนินการโครงการ

๕) ควรเตรียมการ และสร้างการมีส่วนร่วมของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตร แบบแปลงใหญ่ ในการจัดทำแผนการผลิตสินค้าเกษตร เพื่อเป็นข้อมูลให้กับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในสังกัด กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในส่วนกลางใช้ในการกำหนดนโยบายและน่านโยบายสู่การปฏิบัติในการดำเนินงาน ปีต่อไป รวมถึงการวางแผนการจัดทำค่าของบประมาณเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการฯ

๓.๒.๒ ประเด็นที่ต้องการให้คณะรัฐมนตรีตัดสินใจ

๑) รัฐบาลควรให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์สนับสนุนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริม การเกษตรแบบแปลงใหญ่ จัดหาเครื่องมือเครื่องจักรกลทางการเกษตรต่างๆ ที่ส่งผลต่อการลดต้นทุน/เพิ่มผลผลิต มาใช้ในกระบวนการผลิตตั้งแต่ขั้นตอนการเตรียมพื้นที่จนถึงการเก็บเกี่ยว โดยอาจใช้กลุ่มเกษตรกรแปลงใหญ่ข้าว บ้านพระแก้วเป็นโมเดลต้นแบบ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและขยายผลอย่างยั่งยืนต่อไป โดยรัฐบาลควรมีการสนับสนุน ให้กลุ่มเกษตรกรที่เข้าโครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เข้าถึงแหล่งเงินทุน (ธ.ก.ส.) เพื่อให้เกษตรกร/ กลุ่มเกษตรกรนำมาใช้ในการจัดหาเครื่องมือเครื่องจักรกลทางการเกษตรมาบริหารจัดการภายใน/นอกกลุ่มตาม ความเหมาะสม โดยรัฐบาลต้องกำหนดมาตรการชดเชยดอกเบี้ยให้แก่เกษตรกร/กลุ่มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่น้อย ๓ - ๕ ปี ทั้งนี้ ส่วนราชการต้องดำเนินการสนับสนุนองค์ความรู้ ในการซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องมือเครื่องจักรกลทางการเกษตร ให้กับเกษตรกร/กลุ่มเกษตรกร เพื่อให้กลุ่มแปลงใหญ่ สามารถบริหารจัดการกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความยั่งยืน

๒) รัฐบาลควรมีการส่งเสริมหรือสนับสนุนเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการระบบส่งเสริมการเกษตร แบบแปลงใหญ่ ที่ต้องใช้ไฟฟ้าในการผลิตสินค้าเกษตรในโครงการเป็นกรณีพิเศษโดยการคิดค่ากระแสไฟฟ้าใน อัตราเพื่อใช้ในการทำการเกษตร เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต

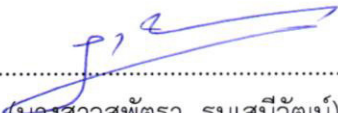
๓) รัฐบาลควรมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยเร่งรัดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ ดูแลบำรุงรักษาแหล่งน้ำขนาดเล็กที่ได้รับการถ่ายโอนภารกิจจากกรมชลประทานและส่วนราชการในสังกัดกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ และฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๙ และหน่วยงานกลางควรมีความชัดเจนในแนวทางการปฏิบัติ เกี่ยวกับการกิจที่ได้รับการถ่ายโอนจากส่วนราชการตามตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจาย อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฯ เพื่อบริหารจัดการน้ำ และสามารถสนับสนุนโครงการระบบส่งเสริมการเกษตร แบบแปลงใหญ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนที่ ๔
การลงนามรับรองรายงาน

ส่วนที่ ๔ : การลงนามรับรองรายงาน

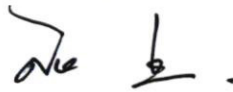
ลงชื่อ..........ประธานกรรมการ
(นายเฉลิมพร พิรุณสาร)

ลงชื่อ..........กรรมการ
(นางสาวสุพัตรา ชนเสนีวัฒน์)

ลงชื่อ..........กรรมการ
(นายฉลอง เทพวิทักษ์กิจ)

ลงชื่อ..........กรรมการ
(นางสมหญิง เปี่ยมสมบูรณ์)

ลงชื่อ..........กรรมการ
(นายปรีชา สมบูรณ์ประเสริฐ)

ลงชื่อ..........กรรมการและเลขานุการ
(นางละออ ชันธรักษ์)

ผู้อำนวยการสำนักตรวจสอบภายใน
สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ลงชื่อ..........กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
(นายวุฒิพงศ์ เนียมหอม)

ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาระบบบริหาร
สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ลงชื่อ..........กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
(นางนงลักษณ์ เกตุเวชสุริยา)
ผู้อำนวยการสำนักตรวจราชการ
สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ส่วนที่ ๕

เอกสารประกอบ

๕.๑ เอกสารประกอบแผนงานบูรณาการบริหาร

จัดการทรัพยากรน้ำที่สนับสนุนแผนงานภายใต้
โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก

- มติคณะรัฐมนตรี (ครั้งที่ ๑)
- มติคณะรัฐมนตรี (ครั้งที่ ๒)
- รายละเอียดโครงการที่ลงพื้นที่ (๑ แผ่น ๑ โครงการ)

๕.๒ โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๑

- คู่มือการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรแบบ
แปลงใหญ่

สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
เลขที่ ๓ ถนนราชดำเนินนอก แขวงบ้านพานถม เขตพระนคร
กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐